

KATSOJIEN ASENNOITUMINEN JÄÄKIEKON AGGRESSIIVISEEN PELITYYLIIN JA
SÄÄNTÖRIKKEIDEN HYVÄKSYMISEEN

Antti-Jussi Sivenius
Mikko Voutilainen

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma
Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Sivenius, A-J. & Voutilainen, M. 2007: Katsojien asennoituminen jääkiekon aggressiiviseen pelityyliin ja sääntörikkeiden hyväksymiseen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. 80 s.

Jääkiekko on Suomen seuratuin urheilulaji, joka herättää suuria tunteita sekä pelikentällä, katsojissa että hallien ulkopuolella. Jääkiekossa tapahtuvista aggressiivisista ja väkivaltaisista tilanteista saadaan lukea eri medioista, ja jokaisella katsojalla on oma mielipiteensä asiaan. Tässä tutkimuksessa jääkiekon väkivaltaisuutta lähestyttiin katsojien näkökulmasta.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää jääkiekon sm-liigaotteluita seuraamassa olleiden henkilöiden tai muuten jääkiekkoa aktiivisesti seuranneiden asenteita jääkiekon aggressiivisuutta ja väkivaltaa kohtaan. Toisena tutkimusongelmana tarkasteltiin kuinka katsojat hyväksyvät erilaiset rangaistavat rikkeet jääkiekossa. Katsojien mielipiteen kuunteleminen on sekä sm-liigan että liigaseurojen kannalta erittäin tärkeää, sillä katsojien tuomat lipputulot ovat seurojen toiminnan elinehto. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä, ja lomakkeen täytti 384 vastaajaa. Vastaajista 300 oli miehiä ja 84 naisia.

Tutkimuksen tulosten mukaan jääkiekon katsojat eivät hyväksy sääntöjen ulkopuolelle menevää väkivaltaa, mutta hyväksyvät sääntöjen puitteissa tapahtuvan energisen ja aggressiivisen pelin. Selvää väkivaltaa ilmentävä nyrkkitappelu tuomittiin huomattavasti selvemmin kuin muut rikkeet. Tutkimuksen tulosten mukaan nuoret alle 30-vuotiaat vastaajat hyväksyvät pelissä tapahtuvia aggressioita enemmän kuin yli 30-vuotiaat. Toinen merkittävä vastauksiin vaikuttava taustamuuttuja on koulutus. Tulosten mukaan korkeasti koulutetut suhtautuvat aggressiiviseen peliin penseämmin kuin alemmin koulutetut. Myös sukupuolen vaikutus näkyi vastauksissa selvästi. Naisten asenteet aggressiivista pelityyliä kohtaan ovat kielteisempiä kuin miesten. Tuloksista käy ilmi erot eri joukkueiden kannattajien vastauksissa. Pääkaupunkiseudun joukkueiden (HIFK, Jokerit) kannattajat hyväksyvät väkivallan huomattavasti helpommin kuin muiden joukkueiden kannattajat.

Asiasanat: Jääkiekko, aggressiivisuus, väkivalta, yleisö, asenteet

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 ASETEIDEN, ARVOJEN JA USKOMUSTEN MÄÄRITTELYÄ	7
2.1 Asenteet	7
2.2 Arvot ja uskomukset.....	8
3 ASETEIDEN MUODOSTUMINEN	11
3.1 Asenteiden muodostuminen behavioristisen näkökulman mukaan.....	11
3.2 Asenteet ehdollistettuna tunnereaktiona.....	12
3.3 Asenteiden kolmikomponenttiteoria - ajatusten, tunteiden ja käyttäytymistaipumusten summa.....	13
3.4 Aggressiiviseen asenteeseen vaikuttavat tekijät	14
3.4.1 Iän vaikutus aggressiivisuuteen	14
3.4.2 Koulutuksen ja sosiaaliluokan vaikutus aggressiivisuuteen.....	15
3.4.3 Sukupuolen vaikutus aggressiivisuuteen	16
3.4.4 Turhautuminen	16
3.4.5 Kulttuuri ja yhteiskunta	18
4 AGGRESSIIVISUUDEN TEORIAA	20
4.1 Aggressiivisuuden teorioita	20
4.2 Aggressio ja aggressiivisuus.....	21
4.3 Aggressiivisuuden ehkäistyminen	25
4.4 Aggressiivisuuden ja väkivallan raja jääkiekossa	26
5 AGGRESSIIVISUUDEN JA URHEILUN YHTEYS	28
6 AGGRESSIIVISUUS JÄÄKIEKOSSA.....	31
7 YHTEISKUNNAN SUHTAUTUMINEN URHEILUSSA ILMENEVÄÄN AGGRESSIIVISUUTEEN.....	34
8 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT	37
9 TUTKIMUSMENETELMÄT	39
9.1 Tutkimuksen kohdejoukko	39
9.2 Tutkimusaineiston kerääminen.....	39
9.3 Kyselylomake	39
9.4 Aineiston käsittely ja analysointi.....	42
9.5 Tutkimuksen luotettavuus	43
9.5.1 Reliabiliteetti	43
9.5.2 Validiteetti	44
10 TULOKSET	46
10.1. Miten katsojat asennoituvat jääkiekkopelin aggressiivisuuteen ja väkivaltaan	46

10.1.1 Sukupuolen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.....	50
10.1.2 Iän vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.....	51
10.1.3 Koulutuksen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen	52
10.1.4 Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen	53
10.1.5 Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.....	54
10.1.6 Jääkiekon pelitaustan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.....	55
10.2 Miten katsojat hyväksyvät eri rikkeet?.....	56
10.2.1 Sukupuolen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.....	57
10.2.2 Iän vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.....	59
10.2.3 Koulutuksen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen	61
10.2.4 Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeiden hyväksymiseen	63
10.2.5 Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.....	65
10.2.6 Jääkiekon pelitaustan vaikutus rikkeiden hyväksymiseen	67
11 POHDINTA.....	68
LÄHTEET	74
LIITTEET.....	77

1 JOHDANTO

Jääkiekossa tapahtuvista aggressiivisista ja väkivaltaisista tilanteista on viime vuosina käyty paljon keskustelua mm. mediassa sekä sitä seuraavien henkilöiden keskuudessa. Jääkiekko on Suomessa seuratuin urheilulaji. Tästä syystä on normaalia, että se herättää suuria tunteita ja keskustelua. Suomesta löytyy jääkiekon aggressiivisuuden puolestapuhujia sekä vastustajia. Eri keskustelupalstoilta voi lukea aiheeseen liittyviä keskusteluita. Yksi mielipide on esimerkiksi se, että jääkiekossa tapahtuva väkivalta siirtyy suoraan sitä seuraaviin lapsiin. Puolestapuhujat taas väittävät rehtien tappeluiden vähentävän muita kaukalossa tapahtuvia rikkeitä.

Aggressioita syntyy jokaisessa ihmisessä normaalin kanssakäymisen tai jokapäiväisen toiminnan aikana. Jääkiekon kaltaisessa kontaktilajissa aggressioiden ilmeneminen on hyvin yleistä johtuen pelin luonteesta ja urheilijoiden itsensä ”peliin laittamisesta”. Jääkiekko on yhtä aikaa sekä taitopeli että fyysinen kontaktilaji, jonka ydin muodostuu viidestä yhtäaikaisesta mies vastaan mies -taisteluparista. Pelaaja kohtaa yksittäisen vaihdon aikana lukuisia vastustajia kasvoista kasvoihin erilaisissa kamppailuasetelmissä.

Vain murto-osa jääkiekossa tapahtuvista kaksinkamppailuista tapahtuu kiekon kanssa. Kiekkoa kuljettava pelaaja ei jää koskaan vastustajalta huomioimatta, vaan hän saa aina nopeimmin kimppuunsa vastustajan. Suurin osa jääkiekkoilun kaksinkamppailuista tapahtuu kuitenkin kiekottomien pelaajien kesken. Maalivahtien vartioimien maalien ympäristöihin tiivistyy koko pelin merkitys. Kiekko toimitetaan monesti suoraviivaisesti maalille, jonka jälkeen muutaman neliömetrin alueella irtokiekosta saattaa taistella jopa kymmenen miestä. Suurin osa vihellyksen jälkeisistä nujakoista käydäänkin juuri maalien ympäristöissä.

Pelin sääntökirjassa on perusteellisesti määritelty ne keinovalikoimat, jotka ovat sallittuja tai kiellettyjä. Nämä säännöt muodostuvat kahta tietä. Osa syntyy teoreettisen pohdiskelun kautta, osa käytännön myötä. Jääkiekolle on alun perin tehty tietyt säännöt, joita on kokemuksen karttuessa muokattu. Jääkiekon intensiteetti on ollut korkea niin kauan, kuin sitä on pelattu johtuen luistelun tuottamasta kovasta vauhdista ja suhteellisen vähäisestä tilasta. Siksi yhteenotot

pelaajien välillä ovat aika yleisiä. Pelaajien välisen vartalokontaktin sallivat säännöt vaikuttavat osaltaan myös pelin tunteiden kuohumisiin. Kovaa pelaaminen kuuluukin lajin traditioon.

Monissa muissa palloilulajeissa ei voisi kuvitellakaan, että pelaajat ryhtyisivät painimaan saati tappelemaan ilman mittavia sakkoja tai pelikieltoa. Jääkiekossa taas pienestä painista saattaa selvitä jopa ilman rangaistusta. Lajin säännöistä muodostuneet traditiot selittävät näitä eroja.

On vain urheilun rikkaus, että on erilaisia lajeja. Toiset ovat mieltyneet aggressiivisempiin lajeihin kuin toiset. Ja sama pätee penkkiurheilijoiden katsomismotiiveihin. Joku rakastaa kamppailulajeja, toinen taas on mieltynyt vähemmän aggressiivisiin lajeihin.

Pelissä syntyneiden aggressioiden purkaminen voi tapahtua joko positiivisesti tai negatiivisesti, joka yleensä tarkoittaa aggressiivista reaktiota. Aggressiivisuuden negatiivinen ilmentyminen voi olla ääritapauksessa jopa väkivaltaa. Positiivisia ilmenemismuotoja voi olla useita erilaisia. Urheilussa se voisi olla esimerkiksi suuri kilpailun halu ja pyrkimys onnistumiseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää jääkiekkoa seuraavan yleisön käsityksiä jääkiekon aggressiivisuudesta ja väkivallasta. Toisin sanoen pyrimme selvittämään, minkälaista jääkiekkoon liittyvää aggressiivisuutta ja väkivaltaa yleisö hyväksyy tai ei hyväksy. Toinen lähtökohta tutkimuksessa on selvittää, kuinka katsojat suhtautuvat eri rikkeisiin. Näitä tutkimusongelmia on selvitetty analysoimalla yleisön vastauksia jääkiekossa esiintyvien rikkeiden hyväksyttävyydestä ja vakavuudesta.

2 ASETEIDEN, ARVOJEN JA USKOMUSTEN MÄÄRITTELYÄ

2.1 Asenteet

Asenteiden voidaan ajatella olevan yksilön kokonaisvaltaisia myönteisiä tai kielteisiä tunteita jotakin asiaa kohtaan, tai tietyn kohteen arvioimista suopeasti tai epäsuopeasti. Allardtin (1983) mukaan asenteet opitaan ympäristöstä ja kohteiden tuttuus vaikuttaa asenteiden muodostumiseen. Niistä asioista, jotka tunnetaan, aletaan myös pitää. Asenteet ilmaisevat myös ryhmäjäsenyyksiä ja ne voivat muuttua sosiaalisen ympäristön mukaan. (Allardt 1983, 188-194.) Chelladurain (1999) mukaan normatiiviset uskomukset synnyttävät henkilön arvot. Henkilön omaksumat arvot taas saavat aikaan asenteiden syntymisen. Henkilön käytös heijastaa näitä asenteita. (Chelladurai 1999, 83.) Myös Ojala ja Uutela määrittelevät asenteen opitukseksi taipumukseksi, jossa yksilö reagoi hyväksyvästi tai hylkäävästi johonkin asiaan. Näin asenteet ohjaavat ihmisen käyttäytymistä. (Ojala & Uutela 1992, 32.)

Tavat erotetaan asenteista niiden toiminnallisuuden vuoksi. Tapa on yksilön usein toistama käyttäytymismalli, kun taas asenne ei ole käsitteenä toiminnallinen vaan ilmaisee vain suhtautumista. (Oskamp 1991, 14.)

Triandis korostaa, että kaikkien asennemääritelmien mukaan asenteessa on kysymys yksilön valmiudesta reagoida ja vastata tiettyyn tilanteeseen (Triandis 1971, 2). Oskampin (1991) mukaan asenteet ovat teoreettisia konstruktioita, joita ei itsessään voida havaita. Yksilön käyttäytymistä voidaan kuitenkin selittää yhdessä asenteiden ja mitattavien ympäristömuuttujien avulla. Määritelmän mukaan asenteet muodostuvat yksilön kokemusten perusteella. (Oskamp 1991, 14-15.) Rainio ja Helkama (1974) huomioivat käsitteen määrittelyssään yksilön päätöksentekoprosessin. Koska asenteissa ilmenevät tiivistetysti ihmisen aiemmat kokemukset, ne säästävät yksilöä uudessa tilanteessa monimutkaiselta päätöksenteolta. (Rainio & Helkama 1974, 105.)

Triandis (1971) pohtii asenteiden merkitystä ja korostaa, että ne helpottavat yksilöä sopeutu-

maan ympäristöönsä tarjoamalla ennustettavuutta. Yksilön kohdatessa tietyn asian tai tilanteen ja määriteltyään sen, asenne voi antaa toiminnalle valmiin mallin. Ihmisen on myös helppo sopeutua sosiaaliseen ympäristöön, jossa yksilöllä on samanlaisia asenteita. Useimmiten asenteiden nähdään johtavan tietynlaiseen toimintaan. Tilanne voi olla myös päinvastainen. Sekä Helkama, Myllyniemi ja Liebkind (1999) sekä Triandis (1971) käsittelevät asenteiden syntymistä toiminnallisesta lähtökohdasta. Yksilön käyttäytymisen johtaessa hänelle myönteiseen lopputulokseen, muuttuu myös asenne toimintaan positiiviseksi. Esimerkkinä olkoon liikunnanopettaja, joka joutuu vasten tahtoaan järjestämään iltapäiväkerhotoimintaa, johon hän on aiemmin asennoitunut penseästi. Saatuaan positiivista palautetta kollegoiltaan ja oppilaiden vanhemmilta, voi hänen asenteensa toimintaa kohtaan muuttua positiiviseksi. (Helkama ym. 1999, 198-200, Triandis 1971, 6.) Kysyä voikin, onko asenne, joka muuttuu toiminnan kautta vain ennakkoluulo, mikäli toiminnasta ei ole minkäänlaista aiempaa kokemusta?

Motivaatiolla tarkoitetaan motiivien aikaansaamaa tilaa. Motiivien voidaan ajatella virittävän ja ylläpitävän yksilön yleistä käyttäytymisen suuntaa. Motiivi voi olla tiedostettu tai tiedostamaton, ulkoinen tai sisäinen, biologinen tai sosiaalinen, hyvinkin rajattu yllyke toimintaan. Motivaatio on eri motiivien yhdessä muodostama tila, joka määrää toiminnan ahkeruutta, aktiivisuutta ja suuntautumista. Toiminnan motivaatio muodostuu yksilön persoonaan liittyvistä (mielenkiinnon kohde ja harrastukset, asenteet toimintaa ja itseä kohtaan, tarpeet), toiminnan ominaisuuksiin liittyvistä (mielekkyyys, vastuu, tunnustus, saavutukset) sekä toimintaympäristöön (saavutettavat edut, toimintaolosuhteet, sosiaaliset tekijät) liittyvistä tekijöistä. (Peltonen & Ruohotie 1987, 22-24.)

2.2 Arvot ja uskomukset

Asenteita tutkittaessa on otettava huomioon myös asenteiden lähikäsitteinä pidettävien ilmiöiden vaikutuksia. Asenteiden lähikäsitteillä tarkoitetaan yleensä arvoja, uskomuksia, mielipiteitä, tapoja sekä motiiveja, jotka ovat hyvin läheisessä yhteydessä toisiinsa.

Arvot, mielipiteet, motiivit, uskomukset ja asenteet ovat toisiaan lähellä olevia käsitteitä, mut-

ta ne on kuitenkin hyvä erottaa toisistaan. Kun yhteiskunnassa puhutaan laajoista ja kokonaisvaltaisista mielikuvista, kuten isänmaallisuudesta, kristillisyydestä tai suhtautumisesta ihmisrotuihin, puhutaan arvoista. Arvoja voidaankin pitää yhteiskuntasidonnaisina. Niillä on yhteiskunnassa aina tietty tärkeysjärjestys. Arvot viittaavat kulttuurissa asioihin, joita pidetään hyvinä ja tavoittelemisen arvoisina. Arvot muuttuvat hitaasti sukupolvien myötä. (Allardt 1983, 51, Ojala & Uutela 1992, 32.)

Yksilön näkökulmasta arvot ovat puhtaimmillaan pysyviä ominaisuuksia, jotka ohjaavat yksilön valintoja ja päätöksentekoa silloin, kun niillä on toiminnan kannalta merkitystä. Arvojen muodostumiseen liittyy yksilön kannalta kuitenkin aina dilemma, jossa vaikuttavia tekijöitä on useita. Niiden perusteluja voidaan myös arvostella. Voidaanko huonosti perusteltua ja irrationaalista arvoa pitää huonompana kuin esimerkiksi asiantuntijan tieteelliseen näyttöön ja järkeen perustuvaa arvoa? (Allardt 1983, 179, 181-182.)

Allardt (1983) määrittelee sosiaaliset arvot ympäristöstä opituiksi, yleisiksi ja pysyviksi ominaisuuksiksi, jotka koskevat yksilön tavoitteita ja vaikuttavat tämän valintataipumuksiin (Allardt 1983, 51). Myös Oskamp (1991) korostaa, että arvot ovat yksilön tavoitteita ja osa kokonaisvaltaista elämänjärjestystä. Oskampin mukaan arvot ja yksilön arvomaailma ovat erittäin tärkeitä tekijöitä, jotka muodostavat ihmisen asenteiden ja uskomusten kokonaisuuden, eivätkä ole herkkiä muutoksille. (Oskamp, 1991, 12.)

Asenteita voi yksilöllä olla useita satoja, ja ne voivat kohdistua lukuisiin pieniinkin asioihin. Arvoja sen sijaan useimmilla on vain muutamia kymmeniä. Arvot ja asenteet eroavatkin toisistaan lähinnä siinä, että arvot kohdistuvat yleisluontoisempiin ja abstraktimpiin asioihin kuin asenteet. (Rainio & Helkama 1974, 135.) Lisäksi arvot ovat asenteita huomattavasti yleisempiä valintataipumuksia ja koskevat aina laajoja toimintakokonaisuuksia. Arvot ovat pysyviä ja asenteet pintapuolisia sekä muuttuvia. (Allardt 1983, 55.)

Uskomukset ovat yksilön käsityksiä asioista, joihin hän liittää tietyn luonteen. Uskomuksensa mukaan yksilö siis näkee kohteeseen liittyväksi jonkin mielikuvan ja ominaisuuden. Toisinaan uskomusta on vaikea erottaa asenteesta. Tämä on mahdollista silloin, kun uskomuksensa mu-

kaan yksilö joko pitää tai ei pidä, tai hyväksyy tai hylkää jonkin asian. Tällöin asenne voidaan nähdä yksilön kaikkien uskomusten summana tiettyä asiaa kohtaan. (Oskamp 1991, 12.)

Mielipiteen käsitettä voidaan pitää lähes synonyymina uskomukseen. Mielipiteet, kuten uskomuksetkin, voivat liittyä usein sisällöltään kapeampaan ja ”pienempään” asiaan kuin asenteet. Ne ovat lisäksi usein enemmän järkiperäisiä kuin tunnepohjaisia, toisin kuin asenteet. Julkisuudessa usein käytetty käsite ”julkinen mielipide” voidaan kuitenkin nähdä laajempaan asenteiden ja uskomusten kokonaisuutena, jonka suuri osa yhteiskunnasta jakaa. (Oskamp 1991, 13.)

3 ASETEIDEN MUODOSTUMINEN

Lähdettäessä pohtimaan asenteiden muodostumista, on perusoletuksena tilanne, jossa asennetta tiettyä asiaa tai ilmiötä kohtaan ei ole ja joka tietyn prosessin myötä syntyy. Perustilanteessa siis yksilön kohdatessa tietyn tilanteen, oletetaan hänen suhtautuvan siihen jollakin tavalla.

3.1 Asenteiden muodostuminen behavioristisen näkökulman mukaan

Behavioristisen näkemyksen mukaan asenteet käsitetään opituiksi käyttäytymistavoiksi. Mallin mukaan asenteiden syntymisessä voidaan nähdä kuusi erilaista tapaa. Yrityksen ja erehdyksen mallin mukaan ihminen, jolla ei ole kokemuksia tietystä tilanteesta, muodostaa asenteensa saadun kokemuksen mukaan. Yrittämällä ja erehtymällä yksilö oppii valitsemaan positiivista palautetta antavan vaihtoehdon. Sosiaalisen oppimisen näkökulmasta ihminen muodostaa ennakkoon monia mielipiteitä, ja positiivisen sekä negatiivisen palautteen myötä omaksuu sen mielipiteen, jota on palkittu. (Rainio & Helkama 1974, 111.)

Havaitseminen on yksi tapa oppia asenteita. Tällöin yksinkertaisesti ympäristöään seuraamalla yksilö oppii tiettyjä toimintatapoja, joita ympäristössä pidetään hyväksyttävänä. Yksilö voi muodostaa asenteita ja mielipiteitä myös havainnoimalla toisen yksilön toimintamalleja eli jäljittelemällä. Tällöin hän oppii toimintamallit painamalla mieleen toisten ratkaisut eri tilanteissa, ja suhtautuu vastaavissa tilanteissa samalla lailla. Jäljitelly henkilö on perustanut toimintansa esimerkiksi yrittämiseen ja erehdykseen, mutta jäljittelijä vain seuraa näkemäänsä mallia, ymmärtämättä toiminnan perusteita. (Rainio & Helkama 1974, 112.) Näiden vaihtoehtojen valossa voidaan päätellä, että laajin näkökanta muodostuu oppimalla ja erehtymällä. Seuraamalla sokeasti johtajaa, ei yksilö välttämättä ymmärrä eikä näe asenteensa ja toimintansa perusteita.

Sijaisoppimisen mallin mukaan yksilö muodostaa asenteensa muiden toiminnan aiheuttamien reaktioiden perusteella. Mikäli ulkopuolelta seuratun yksilön toiminta saa aikaan positiivisen

reaktion ja palautteen, omaksuu reaktion havainnoija asenteen ja toimintamallin itselleen. Mikäli taas reaktio ja palaute ovat negatiivisia, välttää reaktion havainnoija toimintatapaa jatkossa. Oppiminen kohdistuu tässä neljännessä tapauksessa ympäristöön ja sen palkitsevuuteen ja rankaisevuuteen. (Rainio & Helkama 1974, 112-113.)

Sanallisessa ärsykeisiin liitettävässä asenteiden oppimisessa nimensä mukaisesti merkittävässä asemassa ovat ulkopuolelta annetut suorat sanalliset ohjeet, jotka ohjaavat suhtautumistapaa ja toimintaa. Sanallisten ärsykkeiden mallissa ominaisuuksien oppimisessa ulkopuolelta annetut sanalliset ohjeet eivät ole suoria, vaan kertovat vain kohteena olevan asian ominaisuuksista. Tällöin yksilö tekee ratkaisunsa itsenäisesti, ominaisuuksien perusteella. (Rainio & Helkama 1974, 113.)

Behavioristisen käsityksen mukaan kaikenlainen käyttäytyminen vaikkapa reitin valitsemisesta Nato-kannan määrittelyyn noudattaa samoja oppimisen lainalaisuuksia. Lähtökohtana asenteiden muodostumismalleissa on korvaavuus. Kukin oppimistapa voidaan korvata toisella, ja mitä useampi oppimistapa toteutuu, sen vahvemmaksi asenne muodostuu. (Rainio & Helkama 1974, 113.)

3.2 Asenteet ehdollistettuna tunnereaktion

Voimakkaat pelot, tai esimerkiksi mielihyvän tunteet tiettyä asiaa kohtaan, ovat usein ehdollistamisen tulosta. Asenteet voidaan määritellä tämän mallin mukaan ehdollisiksi tunnereaktioiksi. Käytännössä mallin mukaan, liittämällä tiettyyn asiaan, ilmiöön tai toimintaan positiivinen sävy, saadaan aikaan positiivinen asenne sitä kohtaan. (Rainio & Helkama 1974, 117.) Esimerkiksi lapsi voi oppia isältään asenteen tiettyä jääkiekkjoukkuetta kohtaan sillä perusteella, kuinka isä osoittaa positiivisia tai negatiivisia tunteita kyseistä joukkuetta kohtaan.

3.3 Asenteiden kolmikomponenttiteoria - ajatusten, tunteiden ja käyttäytymistäipumusten summa

Asenteiden voidaan katsoa muodostuvan kolmesta komponentista. Määritelmän mukaan asenteet ovat ajatusten, tunteiden ja käyttäytymistäipumusten muodostamia kokonaisuuksia, jotka pyrkivät tasapainoon keskenään. Muutos jossakin komponentissa pyrkii saamaan aikaan muutokseen toisissakin komponenteissa. Ajatusten komponentti eli kognitiivinen komponentti koostuu asenteen kohdetta koskevista käsityksistä. Kognitiivisen komponentin muutos perustuu ymmärryksen kasvuun. Mikäli yksilö saa asenteen kohteena olevasta asiasta tai ilmiöstä lisää positiivista tietoa, voidaan sen olettaa lisäävän positiivista asennoitumista asiaa kohtaan. Kun esimerkiksi työntekijälle kerrotaan liikunnan positiivisista vaikutuksista työssä jaksamiseen, voi se muuttaa hänen asennettaan liikuntaa kohtaan positiivisemmaksi. Usein kognitiivinen muutos vaikuttaa myös tunteisiin, jolloin esimerkkitapauksessa myös tunteet liikuntaa kohtaan muodostuvat positiivisemmiksi. (Rainio & Helkama 1974, 117-118.)

Myös tunteet vaikuttavat asenteiden muodostumiseen. Muutokset tunteiden komponentissa eli affektiivisessä komponentissa vaikuttavat sekä suoraan asenteisiin että niiden kognitiivisiin komponentteihin. Jos esimerkiksi työntekijä kokee empatiaa työtoverinsa liikunnan harrastamisen aikaansaamasta kuntoutumisesta työssä käyntiin, hänen asenteensa liikuntaa kohtaan voi muuttua positiivisemmaksi. Taustalla ovat sekä muutos affektiivisessä komponentissa että sitä kautta muutos myös kognitiivisessä komponentissa. Onhan myös työntekijän ymmärrys liikunnan positiivisista vaikutuksista kasvanut. (Rainio & Helkama, 1974 118-119.)

Tietyissä tilanteissa käyttäytymisen muutos johtaa tunteiden ja ajatusten muutokseen. Esimerkkitaapauksemme mukaan työntekijän osallistuessa yrityksen virkistyspäivän liikuntatoimintaan, aiheuttaa käyttäytymisen eli kognitiivisen komponentin muutos muutoksen myös kognitiivisessä ja affektiivisessä komponentissa. (Rainio & Helkama 1974, 119.) Asenne on siis kokonaisvaltainen suhtautuminen tiettyä ilmiötä tai asiaa kohtaan, ja muutos tietyissä komponentissa vaikuttaa paitsi toisiin komponentteihin myös koko asennoitumiseen.

3.4 Aggressiiviseen asenteeseen vaikuttavat tekijät

Opinnäytetyössämme tutkinnan kohteena oli jääkiekon aggressiivisuuteen suhtautuminen peliä seuraavien keskuudessa. Positiiviseen tai negatiiviseen asenteeseen aggressiiviseen ja väkivaltaiseen peliin on mahdotonta löytää yhtä kaikenkattavaa syytä. Seuraavassa kappaleessa käsittelemme eri taustatekijöitä, jotka voivat vaikuttaa aggressiiviseen asenteeseen.

3.4.1 Iän vaikutus aggressiivisuuteen

Fyysinen koko ja voima tekevät iskuista tehokkaampia ja siten aggressiivisesta käyttäytymisestä onnistuneemman. Fyysinen nopeus ja liikkeiden tehokas koordinaatio johtavat taitavampan taistelemiseen ja siten menestyksekkäämpään lopputulokseen. Persoonallisuuden piirteistä aktiivisuus vaikuttaa tuloksen onnistumiseen. Dominoivuus ja statuksen tavoittelu saattavat johtaa aggression käyttöön välineenä aseman saavuttamiseksi. Impulsiivisuus puolestaan johtaa vähäisempään aggression ehkäisyyn todennäköisyyteen. Korkea ahdistuksen taso ehkäisee aggressiota, matala puolestaan vähentää aggression ehkäisyä. Vähäisempi ahdistuksen taso poistaa mahdollisesta kostosta aiheutuvaa pelkoa. Nuoret ja alemmalla kehitystasolla olevat henkilöt käyttävät enemmän fyysistä aggressiota verrattuna vanhempiin ja ylemmällä kehitystasolla oleviin henkilöihin, joiden aggressio on useammin verbaalista. Edellisen ryhmän henkilöt hyökkäävät, käyttävät suoraa aggressiota, aggressiivinen käyttäytyminen on vakavampaa ja usein spontaania. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat henkilöt uhkailevat, käyttävät epäsuoraa ja suunniteltua aggressiota sekä usein myös huumoria aggressiivisen käyttäytymisen yhteydessä. Varhaisemmalla kehitystasolla on viha ja vihastuminen yleistä, jälkimmäisellä puolestaan emotionaalinen aggressio ja vihamielisyys. (Buss 1990, 12-17.)

Lehtisen, Mustosen ja Tapanin (1987) opinnäytetyössä tutkittiin aggressiivisuuden ja väkivallan ilmenemistä jääkiekossa. Tuloksista ilmenee, että ikä vaikuttaa pelaajien reagointiin erilaisissa pelitilanteissa. Vanhemmat pelaajat näyttäisivät olevan halukkaampia kostamaan itseensä kohdistuneet rikkeet. Pelaajien labiilius eli valmius rähinöintiin nousi tutkimuksen mukaan iän lisääntyessä, ja stabiilius taas laski. Toisaalta tutkimuksessa havaittiin iän vaikuttavan vähen-

tävästi vastustajan ärsyttämiseen puheen avulla. Iän merkitystä pohdittaessa vastaukset eivät tosin ilmaise todettua käyttäytymistä, vaan pikemminkin asenteita ja valmiutta käsitellä pelin sisäisiä turhaumia. Ikä näyttäisi tuovan malttia, joka ilmenee paljon harvempina maltinmenetyksinä kuin nuorilla alle 22-vuotiailla pelaajilla. Vanhempien pelaajien todettiin saavan vähiten jäähyjä tappeluista ja väkivaltaisuudesta. Heidän itsekontrollinsa voidaan siis olettaa olevan parempi näissä tilanteissa. Kokemus on kuitenkin tuonut pelaajiin kovuutta, joka ilmenee kykyinä ”antaa samalla mitalla takaisin”. Vanhemmat pelaajat saavatkin nuoria enemmän jäähyjä pelitilanteeseen liittyvästä kovuudesta. (Lehtinen ym. 1987, 60-79.)

Lehtisen ja Lintulahden (1992) tutkimuksen mukaan nuoret alle 22-vuotiaat jalkapalloilijat pelaavat jonkin verran väkivaltaisemmin verrattuna yli 26-vuotiaisiin pelaajiin. Myös tässä tutkimuksessa huomataan, että nuoremmat pelaajat yrittävät ärsyttää vastustajaa puheella ja pikkurikkeillä enemmän kuin vanhemmat. Tutkimuksessa mahdollisia iän vaikutuksia aggressiivisuuteen on perusteltu moraalikäsitteiden kehittymättömyydellä siten, että halu voittaa hinnalla millä hyvänsä on vahvempi kuin vastustajan kunnioittaminen. Aggressiivisuuden määrän perustellaan olevan suurempi nuorilla myös sen takia, että heillä on enemmän näytettävää turvatakseen paikkansa joukkueessa. (Lehtinen & Lintulahti 1992, 46.)

3.4.2 Koulutuksen ja sosiaaliluokan vaikutus aggressiivisuuteen

Tutkimus kanadalaisten amatöörijääkiekkoilijoiden väkivaltaisuudesta ei osoittanut yhteyttä pelaajien sosiaaliluokkaan (Smith 1979, 236). A-juniori-ikäisillä pelaajilla koulutus vaikutti aggressiivisuuteen siten, että ammattikoulussa opiskelevien todettiin käyttäytyvän aggressiivisemmin ja vihamielisemmin kuin muiden (lukiossa opiskelevien) samanikäisten jääkiekkoilijoiden. (Lehtinen ym. 1987, 60-79.)

3.4.3 Sukupuolen vaikutus aggressiivisuuteen

Miesten ja naisten aggressiivisuudessa on eroja. Campbellin (1995) mukaan aggressio on naiselle häpeällistä. Naisen aggressiivisuus näyttää toteen sen, että nainen on menettänyt itsehillintänsä, eikä ole ymmärtänyt toisen tarkoituksien oikeutusta. Miehillä taas suuttuminen voi päinvastoin olla kunnia-asia ja näyte siitä, että on ottanut tilanteen hallintaan. Tällaisessa ajattelussa myös miehen itsekunnioituksen saavuttaminen ja ylläpitäminen voivat tietyissä tilanteissa vaatia aggressiivista käytöstä. Suuttuminen merkitsee naiselle itsensä hallinnan menettämistä, kun taas miehelle se voi merkitä itsensä hallinnan säilyttämisen lisäksi myös ympäristönsä hallintaan ottamista.

Tilastojen mukaan miesten väkivaltainen käyttäytyminen on yleisempää kuin naisten. Biologiset eriäväisyydet kuten hormonintuotannon erot voivat osaltaan selittää sukupuolten välisiä eroja aggressiivisessa käyttäytymisessä. Biologiset erot eivät kuitenkaan selitä, miksi aggressio on luonteeltaan erilaista miehillä ja naisilla. Yksi selitys asialle on miesten ja naisten eriävät käsitykset aggressiosta. Campbellin (1995) mukaan miesten käsitys aggressiosta on usein instrumentaalinen eli aggressiota käytetään välineenä jonkun asia saavuttamiseksi. Naiset tunnistavat aggression ekspressiivisenä ja käyttävät aggressiota tunteidensa ilmaisemiseen. Naisten aggressio muodostuu yleensä vasta viimeisenä keinona saada toinen ymmärtämään itseään tilanteissa, joissa muut keinot eivät ole auttaneet. Tämän takia naisista aggressiivinen käyttäytyminen tuntuu jopa hävettävältä, koska se on hyvin henkilökohtainen tunne. Odotusarvona han naisilla yleisesti pidetään itsehillintää, ja aggressiivinen käytös rikkoo tämän oletuksen. (Campbell 1995, 69-71.)

3.4.4 Turhautuminen

Aggressiivisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen pääsyyntä on yleisesti pidetty turhautumista eli frustraatiota. Turhautumisreaktio voidaan määritellä seuraavasti: Henkilö pyrkii johonkin tavoitteeseen ja on motivoitunut suorittamaan sen. Kun jokin konkreettinen syy estää tavoitteeseen pääsyn, henkilö turhautuu ja hänessä syntyy aggressiivisia tunteita estämisen syytä koh-

taan. Sovellettuna urheilun fanikulttuuriin henkilö on samaistunut kannattamaansa joukkueeseen ja elää pelissä mukana. Kun jokin syy, esimerkiksi tuomari tai vastustajan sääntöjen vastainen peli, estää ”oman” joukkueen tavoitteen, henkilö turhautuu. Turhautuessa syntyy samalla aggressiivisia tunteita tavoitteen estäjää, tässä tapauksessa tuomaria tai vastustajaa, kohtaan.

On tehty useita kokeita, joissa turhautumisen on osoitettu aiheuttavan aggressioita, joten niiden yhteyttä ei käy kiistäminen. Kysymys kuuluukin, edeltääkö aggressiivista käyttäytymistä aina turhautuma ja aiheuttaako se aina aggressiivisen reaktion. Turhautumistilanteessa ihminen voi reagoida monin eri tavoin, joista vain yksi on aggressiivinen käyttäytyminen. Aggressio voi purkautua myös verbaalisesti, kuten kannattaman joukkueen vastustajaa, sen kannattajia tai tuomaria solvaamalla. Turhautumisen toistuessa voivat ihmiset muuttua myös välinpitämättömäksi ja apaattiseksi. Urheilussa se on kuitenkin epätodennäköistä. (Lagerspetz 1977, 108-114.)

Turhautumat johtavat usein aggressioon, mutta niillä voi olla myös monia muunlaisia vaikutuksia käyttäytymiseen. Henkilön reagoiminen turhautumiseen riippuu paitsi tilannetekijöistä myös yksilön ominaisuuksista ja edeltävästä oppimisesta. Vaikka aggressiivista käyttäytymistä edeltää usein turhautuminen, on myös paljon sellaista aggressiota, jota ei ole edeltänyt minäkäänlainen turhautuminen. Syy, miksi aggressiivisuutta kuitenkin usein esiintyy turhautumisen seurauksena, voi johtua useista eri asioista. Esimerkiksi, jos lapsi on tottunut saamaan tahtonsa läpi kiukuttelemalla, jatkaa hän samaa käytäntöä, koska se on osoittautunut tulokselliseksi. Näin ollen turhautumista seurannut aggressiivinen käytös johtuu tunteenomaisista sekä sosiaalisista, tässä tapauksessa opituista, syistä. Suuri syy aggressiivisuuden ja turhautumisen yhdistämiseen on varmasti myös yleisellä ajattelutavalla, joka pitää luonnollisena ja oikeutettuna käyttäytyä aggressiivisesti turhautumistilanteessa. Varsinkin länsimainen ajattelumalli hyväksyy aggressiiviset ratkaisutavat rakentavien asemasta. (Lagerspetz 1977, 113-120.)

Fromm (1973) uskoo aggressiivisen käytöksen johtuvan muistakin tekijöistä kuin pelkästä turhautumisesta. Aggressioiden syntymiseen vaikuttaa ensinnäkin se, millaiseksi henkilö kokee turhautumistilanteen. Ihmisen kokiessa jonkin tilanteen epäoikeudenmukaiseksi synnyttää se yleensä aggressioita. Jos samalta henkilöltä kielletään jokin asia tasapuolisuuden nimissä,

herättää se turhautumista, mutta ei kuitenkaan synnytä aggressioita. (Fromm 1973, 97-98.) Kuinka helposti ihminen turhautuu ja kuinka voimakkaasti hän reagoi turhautumistilanteessa, on ennen kaikkea kiinni henkilön luonteesta. Saita ihminen pettyy helposti, jos hän ei saakaan jotakin halvalla, ja narsisti suuttuu, jos hän ei saa haluamaansa kiitosta ja huomiota. Kaikki turhautumat eivät siis aiheuta aggressiivisuutta. (Himberg & Lyytinen 1993, 66-67.)

Jääkiekossa pelaajat kokevat paljon turhaumia eikä niihin suinkaan reagoida ”viilipyttymäisesti”, vaan suuttumuksen tai ärtymyksen tunne koetaan usein hyvin voimakkaana. Turhautuminen ei kuitenkaan yleensä purkaudu räjähdysnomaisesti tai väkivallan tekoihin ryhtymisenä. Tilanteille yritetään löytää enneminkin yleisesti hyväksytyjä ratkaisuja esimerkiksi tuomariin ja sääntöihin vetoamalla. Pelaajien yleinen reaktio on siis jossakin ”viilipyttymäisen” rauhallisuuden ja totaalisen räjähdysväkivallan välimaastossa. (Lehtinen ym. 1987, 57.)

3.4.5 Kulttuuri ja yhteiskunta

Kokeakseen yhteenkuuluvuuden tunnetta ihmiset mielellään liittyvät johonkin aatteeseen tai ryhmään, jonka yleisiä tapoja ja sääntöjä he noudattavat. Yhdessä he muodostavat erilaisia alakulttuureja. Erilaisia ryhmiä voi olla laidasta laitaan, mutta yleinen periaate on pyrkiä hyvään ja oikeutettuun toimintaan. Tällaisia ryhmiä voivat olla myös urheiluseurojen faniryhmät ja joukkueiden kannattajat. Perin usein aatteen tai ryhmän puolesta taisteluun liittyy kuitenkin oman edun tavoittelua, aggressiivista käyttäytymistä ja vastakkaisten aatesuuntien tai yleisten sääntöjen jyrkkääkin tuomitsemista. (Lehtovaara 1995, 330.) Ryhmissä ihminen saattaa omaksumaan aggressiivista käytöstä kahdella eri tavalla. Toisaalta henkilö saa hyväksyntää eli palkkiota aggressiivisesta käytöksestä ja toisaalta hän oppii aggressiiviseksi jäljittelemällä toisia. (Lagerspetz 1977, 151.) Tarkasteltaessa ihmisiä yhteiskunnan jäseninä voidaan heidän aggressiiviset reaktionsa usein selittää yhteiskunnan ristiriitojen heijastumina. On kuitenkin muistettava, että kaikki aggressio syntyy ensin yksilöissä, joista ryhmätkin tietysti koostuvat. (Lagerspetz 1977, 247-248.)

Telesivoväkivallan vaikutusta aggressiivisuuteen on tutkittu paljon. Yleisesti on päädytty joh-

topäätökseen, että väkivaltaviihde lisää etenkin lasten aggressiivista käyttäytymistä. Tämän seurauksena lapset, jotka ovat jo ennestään aggressiivisia, muuttuvat vielä aggressiivisimmiksi. Tarkkojen syy-yhteyksien luominen on kuitenkin ollut vaikeaa. On esimerkiksi pidetty mahdollisena, että aggressiiviset yksilöt suosivat väkivaltaisia televisio-ohjelmia. Vaikka tämä usein pitää paikkansa, ja myös erilaiset taustamuuttujat vaikuttavat aggressioiden lisääntymiseen, on television katselumäärän ja aggression välillä selvä näistä tekijöistä riippumaton yhteys. On myös osoitettu, että väkivaltaviihteen aggressiivisuuden vaikutus ei rajoitu vain lapsiin, vaan ulottuu myös murrosikäisiin ja myöhemmin aikuisikään. Aggressiivisuuteen negatiivisesti suhtautuvat ympäristötekijät eivät pysty neutraloimaan nähdyn aggressiivisuuden vaikutusta siinä määrin kuin on haluttu uskoa. (Keltikangas-Järvinen 1985, 192-194.)

Väkivallan kuvaamista julkisissa tiedotusvälineissä on puolustettu niin sanotulla katarsisolettamuksella. Sen mukaan katselijan patoutunut aggressio pääsee väkivallan katselemisen kautta purkautumaan. On ajateltu, että vihamielisyyden purkaminen mielikuvitustasolla vähentää aggressiivisuutta, joka muuten purkautuisi yhteiskunnan vastaisena toimintana. Katarsisteoriaa tukevia tutkimustuloksia ei kuitenkaan ole saatu lukuun ottamatta muutamaa yksittäistä tutkimusta, joita ei ole myöhemmin saatu toistetuksi. (Lagerspetz 1977, 236-237.)

Toisaalta jääkiekon viihteellistyminen on koettu myös positiivisena ilmiönä. Lajin kannattajille lisääntyneet televisioidut lähetykset sekä kaudessa pelattavien otteluiden määrän kasvu ovat antaneet yhä enemmän mahdollisuuksia ja tasoja nauttia siitä. Tästä huolimatta viihteellistymisen negatiivisia puolia on noussut esille yhä enemmän. Jääkiekossa voiton maksimointi voi johtaa muun muassa väkivaltaisen pelin käyttämiseen vähemmän tietoisien kannattajien ihastuttamiseksi.

4 AGGRESSIIVISUUDEN TEORIAA

4.1 Aggressiivisuuden teorioita

Aggressiivisuuden tutkimuksen edelläkävijöitä olivat vanhemmat vaistoteoreetikot William James ja William McDougall sekä uudemmat vaistoteoreetikot Sigmund Freud ja Konrad Lorenz. Vaistoteoriat pohjautuvat Darwinin evoluutioteoriaan ja eläinpsykologiaan, joka tutki vaistonvaraisuutta ja ihmisten ja eläinten älykkyyttä. Yhteistä heidän kaikkien vaistomalleille on käsitys erilaisia käyttäytymismuotoja voimistavasta aineesta, jota varastoituu säiliöön ja purkautuu siitä edelleen toimintaan. Freud muokkasi vanhempien vaistoteoreetikkojen näemyksiä yhdistämällä kaikki vaistot kahdeksi ryhmäksi, seksuaalivaistoksi ja itsesuojeluvaistoksi. Freudin mukaan aggressiivisuus johtui pyrkimyksistä tyydyttää kuolemanvietti. Lorenzin mukaan aggressio palvelee elämää, lähinnä yksilön ja lajin säilymistä. Tällä hän tarkoittaa lakia vahvemman yksilön säilymisestä, jonka mukaan niin eläimistä kuin esi-isistämmekin vain vahvimmat ja viisaimmat ovat selviytyneet. Eläimillä on luonnostaan eloonjäntäviä palveleva vaisto. Tämä vaisto on ihmisillä kuitenkin riistäytynyt käsistä ja aggressiosta on tullut säilymisen kannalta pikemminkin uhka kuin apu. Lorenzin mukaan aggressio on synnynnäinen, oppimisesta lähes riippumaton vietti. Aggressio laukeaa riippumatta siitä, miten asianmukainen ulkoinen ärsyke on. (Fromm 1973, 35-50.) Vaistoteoreetikkoja on myöhemmin kritisoitu monestakin eri syystä, mutta ehkä eniten juuri sen takia, että he eivät uskoneet ympäristöllä ja oppimisella olevan juurikaan vaikutusta aggressiivisuuteen (Lagerspetz 1977, 206).

Behavioristisen koulukunnan perusti John Watson. Koulukunnan pohjana on käsitys, että ihmispsykologian tutkimuskohde on ihmisen käyttäytyminen tai hänen tekonsa. Behaviorismi kehittyi huomattavasti Skinnerin neobehaviorismin myötä. Perusajatus oli edelleen sama. Psykologia tieteenä ei saa välittää tunteista, ylläkkeistä eikä mistään muistakaan subjektiivisista tapahtumista. Behavioristien käsitys aggressiivisuudesta on siis yksinkertaistettuna sellainen, että henkilö voi tietynlaisella käyttäytymisellä saavuttaa haluamansa tavoitteen. Aggressiivisen käytöksen avulla saavutettu tavoite siis lisää tällaisen käytöksen omaksumista. Aggressiiv-

visuus on, kuten muutkin käyttäytymismuodot, suurinta omaa etua etsittäessä opittu tapa. (Fromm 1973, 58-59 ja 68-69.)

Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan ihminen oppii havainnoimalla muiden toimintaa. Ihminen oppii sekä sijaisvahvistamisen että itsevahvistamisen kautta. Sijaisvahvistamisessa henkilö näkee, että joku toinen saa palkinnon tietystä toiminnasta, joten hän jäljittelee toimintaa. Voidaan puhua myös mallioppimisesta. Myös aggressiivinen käytösmalli voi olla opittua. Itsevahvistamisessa omien tavoitteidensa saavuttaminen tuottaa mielihyvää. Sosiaalisen oppimisen teorian kehittäjän Albert Banduran mukaan ihminen ohjaa aktiivisesti omaa toimintaansa ja ennakoii toimintansa tuloksia. (Vilkko-Riihelä 1999, 327-330.)

Kognitiivinen psykologia korostaa tiedollisten tapahtumien (oppiminen, muisti, tarkkaavaisuus, arviointi ja päätöksenteko) vaikutusta emootioihin. Kognitiivinen arviointi voi vaikuttaa tunteemme voimakkuuteen, sekä auttaa erottamaan ja tunnistamaan tunteemme laadun. Esimerkiksi henkilö tietää suuttuneensa, koska häntä tai vaikka hänen kannattamaansa joukkuetta kohtaan oltiin epäoikeudenmukaisia. (Vilkko-Riihelä 1999, 276-278.) Aggressiivisuuden tutkimisessa onkin alettu yhä enemmän kiinnittää huomiota yksilön tunteisiin ja siihen, millä tavalla ne kehittyvät sellaisiksi, että henkilö käyttäytyy joko aggressiivisesti tai sitten ei. (Vilkko-Riihelä 1999, 552-558.)

4.2 Aggressio ja aggressiivisuus

Aggressio on ihmisessä oleva voima tai energia. Se on neutraali energia, jonka ilmenemismuodot riippuvat ihmisen muusta kehityksestä. Psykkisesti tasapainoinen ihminen löytää aggressioilleen positiivisia muotoja, kuten korkea suoriutumisen tarve ja kilpailun halu. Aggressioenergia ei siis välttämättä aina johda negatiiviseen aggressiiviseen toimintamalliin. Mikäli näin käy, on se aina merkki eriasteisesta psyykkisestä häiriöstä. Lievimässä muodossa se on osoitus puutteellisesta sosiaalisesta oppimisesta ja vakavimmillaan häiriintyneestä psyykkisestä kehityksestä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 14-15.)

”Aggressiotilassa autonomisen hermoston sympaattinen osa aktivoituu, noradrenaliinin ja adrenaliinin erityis lisääntyvät, sydämen syketaajuus nousee, verenpaine kohoaa, lihaksiin virtaa enemmän verta, ääreisverisuonet sulkeutuvat, mikä ilmenee kalpenemisena, karvat nousevat pystyyn, ruuansulatustoiminnot hidastuvat ja niin edelleen. Me kaikki tiedämme kokemuksesta, miltä aggressiotila subjektiivisesti tuntuu. Ihminen voi tuntea olevansa aggressiotilassa, ja myös ulkopuoliset voivat pitää häntä aggressiivisena, vaikka hän ei vahingoittaisikaan ympäristöään.” (Lagerspetz 1998, 21.)

Voidaan miettiä, onko aggressio vietti vai sosiaalisesti opittu käyttäytymismalli. Jos se on vietti, sitä esiintyy kaikilla ihmisillä ja se on opittava suuntaamaan oikein. Opittuna käytösmallina sen ilmenemismuodot puolestaan riippuvat ympäristöstä saatavasta palautteesta. Aggressio voidaan määritellä vietinomaiseksi elämänvoimaksi, joka auttaa yksilöä kehittymään ja ottamaan paikkansa muiden joukossa. Näin asiaa lähestyy Jari Sinkkonen (1995). Kirjassaan Sinkkonen lainaa Henry Pensionsia, joka näkee aggressiot joko tuhoavina tai ei-tuhoavina, vihamielisenä tai ei-vihamielisenä. Ei-tuhoavassa ja ei-vihamielisessä tapauksessa henkilö osaa suunnata aggressiot positiivisella tavalla. Tuhoavassa ja vihamielisessä tapauksessa henkilö on kokenut liikaa pettymyksiä ja aggressiot voivat muuttua automaattisiksi, hallitsemattomiksi ja yleensä negatiivisiksi reaktioiksi. (Sinkkonen 1995, 67-69.)

Voimakkaassa aggressiotilassa ruumiilliseen väkivaltaan ryhtyminen on usein ensimmäinen mieleen tuleva reaktio. Useimmat ihmiset eivät siihen kuitenkaan todellisuudessa ryhdy. Aggressio saattaa ilmetä myös muulla tavoin kuin toisen ihmisen henkisenä tai fyysisenä vahingoittamisena. Jos aggressio kohdistuu johonkin henkilöön, tarkoituksena on yleensä viestittää käytöksellä ärtymyksestään. (Lagerspetz 1998, 20.)

Himberg ja Lyytinen (1993) selvittävät, että aggressiota ei ole pakko purkaa aggressiivisena toimintana, eikä aggressioiden purkaminen johda aggressiivisuuden vähenemiseen. Päinvastoin aggressiivinen toiminta lisää yksilön myöhempää tarvetta käyttäytyä aggressiivisesti. Lapsi oppii helposti aggressiivisen toimintamallin lähiympäristössään suoran vahvistamisen tai mallioppimisen kautta. Näin ollen aggressiota ei voida pitää viettinä. (Himberg & Lyytinen 1993, 110.) Aggressiota ei voi pitää hyvänä tai pahana, mutta sen seuraukset ja tavoitteet voi-

vat olla joko hyviä tai huonoja. Aggression seuraamukset ovat usein kielteisiä, mutta aggressiotila saattaa olla esimerkiksi siinä suhteessa hyvä, että se aktivoi ihmisiä ja johtaa epäkohtien korjaamiseen. (Lagerspetz 1998, 25.)

Monien mielestä aggressiot syntyvät vain vastineena turhautumiin. Turhautumistilanteessa aggressiot voivat kuitenkin edistää tyydytystä, helpottaa selviytymään vastuksista ja auttaa saamaan haluamansa. Tämä tapahtuu aggressioiden kanavoitumalla toiminnaksi positiivisella tavalla, jolloin ne muun muassa lisäävät aloitekykyä. Positiivisia toimintatapoja ovat esimerkiksi urheilu, fyysinen taito, vaikuttava puhetyyli ja kyky käsitellä ongelmia puheen avulla. (Furman 1987, 299.)

Jokaisella ihmisellä on jonkinasteisia aggressioita. Aggressioita voidaan käyttää joko negatiivisesti, jolloin voidaan puhua aggressiivisuudesta tai positiivisesti. Ympäristön ja ihmissuhteiden vaikutuksessa tapahtuva oppiminen muokkaa sitä, millaiseksi henkilön persoonallisuus kehittyy. Tämä vaikuttaa suoraan aggressioiden hallintaan. Kyseessä lienee synnynnäisen valmiuden kehittyminen ja muokkautuminen toiminnaksi yksilön kokemusten seurauksena. Jokaisella ihmisellä on synnynnäinen valmius aggressioon, mutta aggressiivinen käyttäytyminen ja sen muodot ovat lähinnä oppimisen tulosta. (Himberg & Jauhiainen 1998, 67.)

Kasvaessaan ja kehittyessään lapsi pyrkii omaksumaan normit ja käyttäytymissäännöt, jotka vallitsevat hänen ympärillään. Tätä kutsutaan sosialisatioksi. Sosialisatio tarkoittaa kasvua yhteisön jäsenyyteen. Sosialisatio voidaan määritellä käyttäytymisen muutokseksi, joka on seurausta yksilön sellaisesta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta toisten ihmisten kanssa, jossa hän oppii yhteisössä kulloinkin voimassa olevat hyväksytyt toiminta- ja ajattelutavat. Sosialisatio on myös prosessi, jossa yksilön rajattomat (tai rajatut) kehitysmahdollisuudet määräävät sen, mikä hänestä tulee. Sosiaalinen kehittyminen harvemmin tapahtuu ilman vaikeuksia. Suurin osa lapsista pystyy käsittelemään nämä vaikeudet ja pääsemään yli niistä. Aina ei kuitenkaan käy näin. Keltikangas-Järvinen (1985) pitää vakavimpana kehityksen häiriönä aggressiivisuutta. Ei vain siksi, että se johtaa useimmiten ei toivottuihin seurauksiin, vaan myös siksi, että se on yleensä osoitus laajemmasta psyykkisestä kehityshäiriöstä. Se on osoitus siitä, että lapsi ei ole onnistunut saavuttamaan niitä ihanteita ja tavoitteita, jotka sosiaalisuudelle aset-

taan. (Keltikangas-Järvinen 1985, 13-14.)

Sosiaalisessa käyttäytymisessä heijastuu henkilön koko persoonallisuus. Psykkiset häiriöt ovat seurausta jonkinasteisesta sosiaalisen käyttäytymisen heikentymästä. Koska ihminen on käyttäytymisessään kokonaisvaltainen, ei aggressiivisuuttakaan voida eritellä muusta käyttäytymisestä. Aggressiivisuus on seurausta useista psyykkisistä ominaisuuksista, niiden puuttumisesta tai liiasta esiintymisestä. Vakava aggressiivisuus on osoitus persoonallisuudessa olevasta psyykkisestä häiriöstä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 13-14.)

Ihmisten arvostukset vaikuttavat siihen, pidetäänkö jotain tekoa aggressiivisena vai ei. Ihmisten asenteet ja arvostukset ovat kuitenkin keskenään erilaisia. Ne ovat riippuvaisia siitä kulttuuripiiristä, ideologisesta katsomuksesta, sosiaalisesta ryhmästä, aikakaudesta ja tilanteesta, jossa he elävät. Mielipiteet siitä, onko jokin väkivaltainen teko moraalisesti oikeutettua vai ei, ovat joskus jopa vastakkaisia. Aggressiivisen henkilön moraali on kuitenkin usein kieroutunut, ja hän saattaa pitää yhteiskunnallisesti paheksuttavaa väkivaltaista tekoa hyväksyttävänä. (Lagerspetz 1998, 24.)

Aggressiivisuus on keino saavuttaa jotain. Aggressiivisiä keinoja käytetään silloin, kun muita keinoja ei enää ole. Aggressiivisuus tuo hetkellisen helpotuksen, mutta ei johda mielenterveydelliseen tasapainoon vaan uusiin ongelmiin. Aggressiivisuuden kontrolloiminen antaa mahdollisuuden ratkaista ongelma rakentavia keinoja käyttäen. Se tuo yksilölle suuremman tyydytyksen. Ratkaisuvaihtoehdot opitaan lähiympäristön ja ihmissuhteiden vaikutuksessa, ja näiden häiriöt heijastuvat ihmiseen kehityshäiriöinä. Vakavin häiriö sosiaalisessa kehityksessä on narsistinen häiriö eli itsetunnon ja ihmissuhteiden häiriö. (Keltikangas-Järvinen 1985, 15-18.)

Murrosiässä henkisten ja fyysisten muutospaineiden alla nuori kokee usein turvattomuutta. Helpoimpana lääkkeenä tähän on yleensä samaistuminen saman ikäisiin nuoriin. Varsinkin pojat luovat valtarakenteita fyysisen voiman ja aggressiolatauksen perusteella. Johtajina toimivat yleensä vahvimmat tai ominaisuuksiltaan aggressiivisimmat. Aggressiivisuus voi olla joko luonteenomaisuutta tai muualta opittua. Joka tapauksessa muut ihannoivat ja jäljittelevät johtajan käyttäytymismallia. (Tornberg 1997, 41-42.)

Yksilön taitoon hallita aggressiotilansa ja aggressiivinen käyttäytymisensä vaikuttaa ensisijaisesti hänen minäkäsityksensä ja itsearvostuksensa. Aggressiotilan hallinnassa ratkaisevampaa kuin itsearvostuksen vahvuus on itsearvostuksen pysyvyys. Ihmiset, joiden ääreisetsetunto on vankka mutta epävakaa, reagoivat aggressiivisesti negatiiviseen palautteeseen, jonka he kokevat uhkana minäkäsitykselleen. (Himberg & Jauhiainen 1998, 24.)

4.3 Aggressiivisuuden ehkäistyminen

Omien tunteiden tiedostaminen auttaa hallitsemaan ja myös kehittämään niiden käsittelyä. Kielteisten tunteiden hallitseminen on tunne-elämän hyvinvoinnin salaisuus, mutta toisaalta murheet rikastavat elämää. Elämä ei voi olla pelkkää positiivista, koska eihän silloin mikään tuntuisi miltään. Tyytyväisyys elämään riippuu myönteisten tunteiden suhteesta kielteisiin. Olennaista on, että ei vajoa kielteisten tunteiden valtaan, vaan asian käsiteltyään pystyy jatkamaan positiivisesti eteenpäin ja jopa oppimaan kielteisistä kokemuksistaan. Jos negatiivisia tuntemuksiaan ei pysty käsittelemään eivät ne rajoitu vain yksittäisiin tilanteisiin, vaan saattavat kehittyä krooniseksi negatiivisuudeksi, joka ilmenee jokapäiväisessä toiminnassa. Tällainen oravanpyörä saattaa johtaa raivokohtauksiin, masennukseen, aggressiivisuuteen ja muihin ei toivottuihin käyttäytymismalleihin. (Himberg & Jauhiainen 1998, 81-88.)

Vakavimmat seuraukset tunnetaidottomuudesta ilmenevät silloin, kun henkilö ei tunne minäkäänlaista empatiaa lähimmäisiään kohtaan. Tällöin seurauksena saattavat olla järjettömiltä tuntuvat väkivallan teot ja aggression purkaukset. Syyt empatian puutteeseen johtavat juurensa yleensä jo varhaisen lapsuuden kokemuksista ja vääristä kasvatustavoista. Kasvatuksesta voidaan käyttää sanontaa: ”Sitä niittää mitä kylvää”. Kun kyseessä oleva henkilö saa omilta kasvattajiltaan huonot lähtökohdat tunteidensa tasapainoiseen kehitykseen eivät hänen omiaan kasvattajan taidot kehity hyviksi. Varsin monesti esimerkiksi väärää rangaistusmetodeja kokenut lapsi on itse kasvattajana taipuvainen käyttämään samoja menetelmiä, koska ei osaa käsitellä asiaa rakentavalla tavalla. (Himberg & Jauhiainen 1998, 127-134.)

Golemanin (1995) mielestä positiivinen ja negatiivinen elämänasenne ovat osittain synnynnäisiä ominaisuuksia, mutta oikeilla kasvatusmetodeilla elämänasennetta ja käyttäytymismallien valintaa voidaan kehittää positiiviseen suuntaan. Yhtenä tärkeänä keinona vihan tunteesta pääsemisessä on liikunta. Liikunta vaikuttaa samalla tavalla kuin syvään hengittäminen ja lihasten rentouttamisen kaltaiset rentoutustekniikat. Luultavasti ne laskevat kehon fysiologista vireyttä ja kääntävät ajatukset pois vihan syystä. Liikunnan vaikutus johtuu oletettavasti samankaltaisesta mekanismista. Tällöin ankaran ponnistelun jälkeen keho rauhoittuu matalaan vireytykseen. (Goleman 1995, 90.)

4.4 Aggressiivisuuden ja väkivallan raja jääkiekossa

Aggressiivisen ja väkivaltaisen pelin rajaa on erittäin vaikea määrittellä tarkasti. Jääkiekon luonteeseen kuuluu tietynlainen aktiivinen peli, joka voidaan myös määrittellä sanalla aggressiivinen. Aktiivinen peli voi esimerkiksi sisältää paljon sääntöjen puitteissa tapahtuvia fyysisiä kontakteja, taklauksia tai tiukkaa karvaus- ja häirintäpeliiä. Ne kaikki ovat luonnollinen osa jääkiekkoa ja kuuluvat siihen. Aggressiivisuudella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan jääkiekkoon kuuluvaa tai sääntöjen rajamailla tapahtuvaa fyysistä ja energistä peliä.

Mustosen (1991) teoksessa J.H. Goldstein on luokittanut urheiluväkivallan neljään asteeseen. (1) Häikäilemättömät keholliset kosketukset ovat lieviä muotoja ja tapahtuvat sääntöjen puitteissa. Väkivallan rajamuodon muodostavat (2) hyökkäykset, jotka ovat säännöissä kiellettyjä. (3) Näennäisesti rikollinen väkivalta rikkoo sekä lajin sääntöjä että pelaajien epämuodollisia sääntöjä. Vakavin urheiluväkivallan aste on (4) rikollinen, lakia rikkova väkivalta. (Mustonen 1991, 35.)

Ainoastaan ensimmäinen Goldsteinin määrittelemä luokka on sallittu sääntöjenkin puitteissa ja voidaan siten katsoa kuuluvan aggressiiviseen pelityyliin ja kyseessä olevaan lajiin kuuluvaksi. Kolme jälkimmäiseksi mainittua astetta luokittelemme tässä tutkimuksessa väkivaltaisuuksi. Tässä tutkimuksessa väkivaltana pidetään siis erittäin selvää jäähynarvoista häirintäpelejä sekä moitittavia ”pelin hengen” ylittäviä tekoja, joissa on suuri mahdollisuus loukkaantua. Jääkiekossa tapahtuvien väkivaltaisuuksien tahallisuutta tai tahattomuutta on usein erittäin vaikea osoittaa. Mielestämme tilanne voi siis olla väkivaltainen, vaikka ko. henkilöllä ei olisi ollut tarkoitus rikkoa tai vahingoittaa kanssapelaajaa.

5 AGGRESSIIVISUUDEN JA URHEILUN YHTEYS

Aggressiivisuutta ilmenee varmasti lähes jokaisessa urheilulajissa varsinkin, kun puhutaan kilpaurheilusta. Monissa lajeissa se ilmenee ikään kuin ylimääräisinä voimavaroina, joiden avulla pyritään parempaan suoritukseen. Tällaisia lajeja voivat olla esimerkiksi pikajuoksu, painonnosto, tennis ja yleensäkin lajit, joissa pyritään puristamaan itsestä kaikki irti. On myös paljon lajeja, joissa aggressiivisuus näkyy konkreettisesti toiseen kohdistuvana fyysisenä kohtaamisena. Näitä lajeja ovat muun muassa jääkiekko, jalkapallo, käsipallo ja nyrkkeily, eli sellaiset lajit, joissa tapahtuu kontaktia toisen kanssa. Aggressiivisuus on erityisesti niin sanottuihin kontaktilajeihin liittyvä ominaisuus. Aggressiivisissa lajeissa on paljon suurempi todennäköisyys myös väkivaltaisuuden esiintymiseen verrattuna muihin lajeihin. (Honkonen & Suoranta 1999, 24-25.) Pilzinin (1974) mukaan riski urheilijan väkivaltaiseen käyttäytymiseen kasvaa, jos tavoite on vaikeasti saavutettavissa, tavoitteen saavuttaminen on pakko, tilannekohtaiseen aggressioon on helppo ryhtyä, tiedotusvälineet herättävät voimakkaita tunteitä tai kun urheilumenestystä käytetään poliittisiin tarkoituksiin. (Pilzin 1974, 103). Lehtinen, Mustonen ja Tapani (1987) puolestaan toteavat aggressiivisuuden ja sitä kautta väkivaltaisten tilanteiden määrän kasvavan pelaajilla tärkeiden pelien yhteydessä. Samoin käy myös silloin, jos pelaajan on taisteltava pelipaikastaan joukkueessa. Yleistettynä voidaan todeta väkivaltaisuuden kasvavan kilpailun ja turhautumisen kasvaessa sekä ulkoapäin tulevien paineiden myötä. (Lehtinen ym. 1987, 87.)

Aggressiivisen käyttäytymisen voi myös aiheuttaa urheilun synnyttämä kilpailuvietti. Tähän psyykkiseen olotilaan liittyy vaikeus kontrolloida omaa käyttäytymistään. Tästä kontrolloimattomasta käyttäytymisestä voidaan käyttää termiä ”kilpailuvimma”. (Mikkonen 2001, 8.) Fyysinen kontakti ja aggressiivisuus liittyvät perinteiseen miehiseen maskuliinisuuteen, jota joukkuelajeissa edustetaan. Joukkueurheilu, jossa fyysinen kontakti on sallittu, on myös merkittävä seikka ennakoitaessa väkivaltaisuuden esiintymistä urheilussa. (Honkonen & Suoranta 1999, 24-25.) Monet urheilupsykologit ovat todenneet, että aggressiivisuuden piirre on korostunut huippu-urheilijalla verrattuna keskivertoihmiseen. On kuitenkin muistettava, ettei aggressiivi-

suutta hyväksikäyttävä urheilija ole välttämättä yksityiselämässä aggressiivinen. (Salmimies 1980, 40-42.)

Urheilussa ei ole osoitettu saavutettavan minkäänlaista psykologistaoudellisia hyötyjä, jos aggressiivisuutta puretaan väkivaltaisoin keinoin. Väkivaltaisuuteen syyllistyessään urheilija hukkaa aggressioenergiaa väärin kohteisiin, vahingoittaa mahdollisesti kanssaurheilijaa ja sitä kautta aiheuttaa itselleen syyllisyyden tunteita. Mahdollinen aggressioenergia urheilussa tulisi yrittää hyödyntää ja kanavoida lihastyöhön. Erityisesti tarkasteltaessa suoritusvalmiutta, voi aggressioenergian hyödyntämisellä olla merkittävä vaikutus ottelun lopputulokseen. Henkisel- lä puolella urheilijan tulee olla aina sopivasti aggressiivinen. Tällä tarkoitetaan määrätietoi- suutta, päättäväisyyttä ja voitonhalua. Liiallinen aggressio henkisel- lä puolella purkautuu usein väkivallan tekoina tai patoutuessaan esimerkiksi stressinä. (Salmimies 1980, 40-41.)

Schneider ja Eizen (1983) ovat myös tutkineet joukkuepelejä ja määritelleet perinteisten ag- gressioteorioiden pohjalta seitsemän selitysmallia urheiluväkivallalle.

- 1) Väkivalta heijastuu yhteiskunnasta
- 2) Urheilun kaupallisuus aiheuttaa väkivaltaa
- 3) Aggressiivinen yleisö lisää väkivaltaa
- 4) Urheilijat ovat synnynnäisesti väkivaltaisia
- 5) Väkivalta on opittu toimintamalli
- 6) Psykologinen stressi ja frustraatio aiheuttavat väkivaltaa
- 7) Aggressiivisuuden ja väkivallan määrä riippuu urheilun rakenteellisista tekijöistä

(Schneider & Eizen 1983, 7.)

Terry ja Jackson (1985) ovat tutkineet urheiluväkivallan psykologiaa ja sosiologiaa. Heidän tutkimuksessaan nousevat esille lähes samat asiat kuin edellä mainitussa urheiluväkivallan selitysmallissa. Heidän mukaansa urheiluväkivallan syitä ovat mm. seuraavat: 1) Aggressiivi- suus on ihmiselle synnynnäinen ominaisuus, ja urheilu saattaa olla keino sen purkamiseen. Urheilulla on siis katarttinen eli puhdistava vaikutus. 2) Urheiluväkivalta on turhautumisen seurausta. Frustraatio - aggressio-teorian mukaan aggression syntymisen edellytyksenä on frustraation eli turhautumisen syntyminen. Turhautuminen voi syntyä helposti esimerkiksi

tappiotilanteessa, johon lisätään fyysinen kontaktipeli, vastustajan sääntöjen vastainen peli tai erotuomarin tekemät virheet. 3) Urheilija oppii oman aggressiivisen käyttäytymisensä mallioppimisen kautta. Mallina toimivat nuoruuden esikuvat ja ihanteet, muut kanssaurheilijat ja yleisö. Tähän liittyy myös lajin arvojen omaksuminen. Väkivaltainen lajikulttuuri lietsoo aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä. 4) Urheilun rakenteelliset tekijät ohjaavat urheilijan käyttäytymistä aggressiivisesti. Voittamisesta on tullut ylikorostettua, ja häviämisestä seuraa häpeä ja mahdollisesti jopa rangaistus. (Terry & Jackson 1985, 27-37.) Ylikorostettuun voittamiseen on syynä kilpaurheilun kaupallistuminen, viihteellistyminen ja voiton tavoittelu. Suurten pääomien ollessa urheilun takana, nousee voittaminen reilun pelin ohi. Voitto on saatava millä hinnalla tahansa. Yleisön rohkaisu väkivaltaan, voimakas katsomon ääni, katsojien aggressiivisuus pelaajia kohtaan ja peliin liittyvä jännitys ovat tekijöitä, jotka lisäävät osaltaan mahdollisuutta pelaajien väkivaltaiseen käyttäytymiseen. (Schneider & Eitzen 1983, 1-16.)

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisempiä tekijöitä ovat yhteiskunnan ja katsojien suhtautuminen sekä vaikutus väkivallan esiintymiseen urheilussa. Niitä käsitellään tarkemmin luvussa seitsemän, yhteiskunnan suhtautuminen aggressiivisuuteen.

6 AGGRESSIIVISUUS JÄÄKIEKOSSA

Suomen suosituin urheilu- ja kontaktilaji on jääkiekko (Wikipedia, 2006). Sen suhdetta väkivaltaan on kotoisessa SM-liigassakin pohdittu. MTV3:n jääkiekko-ohjelmassa, Hockey Nightissa, 19.1.2002 keskusteltiin pelaajien moraalista kentällä. Olennaisinta on, että jokainen pelaaja on kentällä yksilö, joka ottaa vastuun omista tekemisistään. HIFK:n sen aikainen kapteeni Toni Häppölä ja maajoukkueen kapteeni Ville Peltonen antoivat haastattelussa sellaisen kuvan, että pelaajat kunnioittavat toisiaan, ja samanlainen henki pyritään pitämään myös joukkueen sisällä.

Jääkiekon aggressiivisuudesta puhuttaessa on usein noussut esiin myös valmentajan vastuu kentän tapahtumista. Ero sääntöjen vastaisen ja sääntöjen mukaisen pelin välillä on usein epäselvä. Pelaajat ja valmentajat sisäistävätkin monesti sääntöjen vastaisen pelin jääkiekkoon kuuluvaksi. Tällöin aggressiivisen pelityylin tarkoituksena on usein pelotella vastustajaa yliotteen saamiseksi pelistä. (Schneider & Eitzen 1983, 1-16.)

Esitettyjen väitteiden mukaan kentällä tapahtuneet väkivaltaisuuDET ovat usein seurausta valmentajan ohjeiden ja käskyjen noudattamisesta. Lehtisen ym. (1987) mukaan 33 % valmentajista antaisi tappelumääräyksen pelaajille kauden tärkeimmissä peleissä. Samassa tutkimuksessa pelaajista 22 % totesi valmentajan joskus kehottavan heitä pelaamaan väkivaltaisesti. Valmentajista puolestaan vain 11 % myönsi tekevänsä näin. (Lehtinen ym.1987, 85-86.)

Edellä mainittujen tilastojen mukaan tosiasiallinen vastuu kentän tapahtumista olisi siis monessa tapauksessa valmentajalla eikä pelaajalla. Tilanteen tekee ongelmalliseksi se, että nykyajan jääkiekossa pelaajat ovat työntekijän asemassa ja velvollisia noudattamaan työnantajan eli joukkueenjohdon ja valmentajan määräyksiä. Tilanne ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Ensinäkään alainen - esimies-suhde ei ole missään tapauksessa niin ehdottoman velvoittava, että väkivaltaisuuksiin tulisi automaattisesti ryhtyä. Toiseksi herää kysymys myös urheilun ja urheilijan eettisyydestä ja vastustajan kunnioittamisesta. Voidaankin kysyä, kuuluuko urheiluun

epäurheilijamainen ja toista loukkaava fyysinen tai henkinen toiminta? Epäurheilijamainen käytös vahingoittaa urheilun reilun pelin henkeä, joka on aina ollut yksi sen perusarvoista.

Tuomareiden ammattimainen työskentely on erittäin tärkeää ottelun pitämiseksi sääntöjen mukaisena, vaikka myös heihin kohdistetaan samanlaisia paineita kuin muihinkin kentällä työtään tekeviin henkilöihin. Tuomari ei saisi ikinä sortua esimerkiksi puhaltamatta jättämissä tiukoissa peleissä. Löysä tuomarilinja sekä huono ja epäjohdonmukainen tuomarityöskentely on suurin väkivaltaisuuden vaikuttava tekijä pelaajilta ja valmentajilta kysyttäessä (Lehtinen ym. 1987, 75-76.) Tähän seikkaan tulisikin kiinnittää erityistä huomiota. Tuomari on kuitenkin jokaisessa pelissä se henkilö, joka määrittelee kulloisenkin ottelun linjat ja tekee tulkinnat.

Jääkiekon alakulttuurin vaikutus vaikeuttaa väkivaltaisiin tilanteisiin suhtautumista entisestään. Lajin parissa pitkään toimineille, ja etenkin pelaajille, on kokemuksen ja yhdessäolon myötä muodostunut omat arvot ja asenteet. Tämän perintönä aikaisemmilta sukupolvilta tulleen yhteisen normiston mukaan he toimivat myös väkivaltaisissa tilanteissa. Jääkiekossa alakulttuuri voi siten vaikuttaa esimerkiksi tappeluiden hyväksymiseen, vaikka ne ovat säännöissä selvästi kiellettyjä. (Vaz 1976, 211-215.) Valmentajat, pelaajat ja katsojat hyväksyvät aggressiivisen pelityylin, vaikka se usein aiheuttaakin loukkaantumisia (Schneider & Eitzen 1983, 1-16). Lähes kaikki jääkiekon alakulttuurin vaikutuspiirissä olevat ihmiset pitävät tiettyjä, periaatteessa säännönvastaisia rikkeitä, peliin kuuluvina itsestäänselvyyksinä. Samoin myös muut yhteiskunnalliset alakulttuurit samankaltaistavat jäsentensä käyttäytymistä. Amatillinen alakulttuuri on siis kaikkien pelaajan väkivaltaisuuden liittyvien yksittäisten syiden taustalla vaikuttaen niihin joko suoranaisesti tai piilevästi muiden tekijöiden kautta. Esimerkiksi 70 % pelaajista hyväksyy valmentajan antaman määräyksen tappelun järjestämisestä tärkeän ottelun loppuvaiheessa, jos oma joukkue pelaa alivoimamiehityksellä. ”Alakulttuurin vaikutusta pelaajan aggressiivisuuden selvittävien tutkimusten tulokset ovat yksiselitteisiä. Todennäköistä onkin, että voimakkaasti yhdenmukaistavan normiston vuoksi monet pelaajat ovat sisäistäneet tappelut ja laittoman mailankäytön pelin luonnollisiksi osatekijöiksi.” (Lehtinen ym. 1987, 45, 85.)

Pelaajan kyky kontrolloida itseään ja tunteitaan vaikuttaa viime kädessä väkivaltaisuuden syn-

tymiseen. Joukkueurheilussa on opittava hillitsemään aggressioitaan turhautuneena ja epäonnistumisen jälkeen. Sovittuja sääntöjä on noudatettava silloinkin, kun itsehillinnän pettäminen on mahdollista. Toverit on osattava ottaa huomioon suhteessa omaan etuun. (Telama 1989, 90-91.) Pääsääntöisesti voidaan siis sanoa, että urheilija on itse täysin vastuussa omista tekemisistään. Valmentajalla voi kyllä olla suuri vaikutus pelaajan käytökseen auktoriteettisen asemansa vuoksi. Pelkkä väkivaltaisen käyttäytymisen hyväksyminen ja myönteinen suhde kovaan pelityyliin myötävaikuttavat myös pelaajan toimintaan kentällä. (Kinnunen 1999, 112-114.) Tämä piirre juniorivalmentajassa kasvattaa tulevaisuuden jääkiekkoilijoista väkivaltaisuuteen taipuvia pelaajia. Jos nuorille pelaajille korostetaan liiallisesti aggressiivista pelitapaa, he myös omaksuvat sen sosiaalisen oppimisen kautta aikuisena. Ylilyöntien välttämiseksi ja liiasta aggressiivisuudesta johtuvien tapaturmien ehkäisemiseksi, on valmentajien kaikilla tasoilla omalta osaltaan myös tiedostettava vastuunsa. He voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa merkittävästi em. tapahtumien ennaltaehkäisyyn. (Lehtinen ym. 1987, 39-40, 88.)

7 YHTEISKUNNAN SUHTAUTUMINEN URHEILUSSA ILMENEVÄÄN AGGRESSIIVISUUTEEN

Intressivertailuperiaatteen mukaisesti toiminta, jolle yleinen hyödyllisyys on tunnusomaista, on esim. vahingonkorvausoikeudellisestikin sallittua siitä huolimatta, että siinä tiedetään lähes varmasti syntyvän vahinkoa. Poikkeukseton vahingonkorvausvelvollisuus rajoittaisi monien urheilulajien toimintaa tai muuttaisi niiden sääntöjä merkittävästi. Urheilu täyttää ”yhteiskunnan kokonaisedun” kriteerit eli sen hyötyjen katsotaan olevan haittoja suuremmat. Esim. ankarat tuomiot tai korvausvelvollisuudet saattaisivat pelottaa ihmiset pois harrastamasta (ainakin fyysistä kontaktia vaativaa) urheilua. Se taas vaikuttaisi koko kansakunnan tilaa heikentävästi. (Mikkonen 2001, 6-7.)

Yhteiskunnan hyväksyntä näkyy mm. siinä, etteivät vakavatkaan sääntörikkomukset yleensä johda vahingonkorvausvelvollisuuteen. Usein urheilussa syntyneet ongelmat pidetään siis sisäisenä ongelmana. Esimerkiksi jääkiekon sm-liigalla on oma kurinpitohenkilö tai -ryhmä. Se käsittelee mahdollisesti tapahtuneet suuremmat rikkomukset, kuten edellä mainittiin, ja langettaa niistä oikeaksi katsomiaan tuomioita. Tällaisen autonomian voidaan ajatella puoltavan käsitystä, ettei yhteiskunnan tulisi puuttua urheilussa esiintyviin vahingontekoihin kuin äärimmäisessä tilanteessa. (Mikkonen 2001, 7, 9.) Vain harvoin rikkomuksen aiheuttaja itse joutuu vastaamaan aiheuttamastaan vahingosta. Rangaistusvalta jääkiekko-ottelussa on yksin erotuomarilla, ja rangaistukset ovat täysin peliin liittyviä. Pelaaja tai toimitsija voi kuitenkin joutua edellä mainittuun sm-liigan kurinpitokäsittelyyn. Kurinpitokäsittelyyn voidaan saattaa mikä tahansa ennen ottelua, ottelun aikana tai ottelun jälkeen sattunut tapaus, johon on osallisena pelaaja tai joukkueen toimihenkilö. Tapauksesta ei välttämättä tarvitse olla tuomittu edes rangaistusta. Rangaistukset rikkomuksen aiheuttajalle ovat yleensä peliin liittyviä, kuten varoitus ja toimitsija- tai pelikielto. Pelikieltojen suuruus määräytyy aina ko. tilanteen mukaan. Lievin pelikielto on 10 minuutin rangaistus. Kaikista 10 minuutin rangaistuksista pidetään yllä ns. kymppilistaa. Kolme 10 minuutin rangaistusta johtaa automaattisesti yhden ottelun pelikieltoon. Seuraavat kolme 10 minuutin rangaistusta johtavat kahden ottelun pelikieltoon. Seuraavat kolme 10 minuutin rangaistusta johtavat neljän ottelun pelikieltoon jne. 10 minuutin ran-

gaistuksesta seuraavaksi vakavin on pelirangaistus käytöksestä, joka merkitsee pelaajan tai joukkueen toimihenkilön poistamista ottelusta. Pelirangaistus käytöksestä aiheuttaa pelaajalle yhden 10 minuutin merkinnän edellä mainittuun listaan. Vakavin pelaajalle tuomittava rangaistus on ottelurangaistus, joka johtaa aina erilliseen kurinpitokäsittelyyn ja vähintään yhden ottelun toimitsija- tai pelikieltoon. Jos rangaistuksena on rahallinen sakko, se tuomitaan yleensä seuralle. (SM-liiga, 2006.)

Jääkiekossa tuomitaan yleisimmin kahden minuutin rangaistus seuraavista rikkeistä: raju laita-taklaus, mailan päällä lyöminen, ryntäys, selästä taklaaminen, leikkaaminen (heittäytyminen vastustajan polviin), poikittainen maila, kyynänpää taklaus, nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus, päällä iskeminen, korkea maila, kiinnipitäminen, mailasta kiinnipitäminen, koukkaaminen, estäminen, polvitaklaus, huitominen, keihästäminen (vastustajan iskeminen lavan kärjellä), kampsutus ja pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus. (Suomen Jääkiekkoliitto 2006, 67-83.) Näiden kaltaista pelaajahäirintää esiintyy otteluissa toisinaan runsaastikin. Lievimmillään rikkeitä, kuten estämistä, koukkaamisia ja kiinnipitämisiä, sallitaan pelitilanteeseen kuuluvina, mutta esimerkiksi pään ja niskan alueelle kohdistuneista taklauksista rangaistaan aina.

Jääkiekon ja urheilun hyväksyttävämpää aggressiivisuutta kuvaa hyvin kanadalainen oikeustapa *Agar v. Canning*. Siinä vastaaja oli jääkiekkopelin aikana lyönyt vastustajaa mailalla kasvoihin. Tuomari (oikeudessa) kuitenkin katsoi, että ”pelaaja on pelissä mukana täydellä tunteella ja toiminut vaistonvaraisesti sekä peliin kuuluvalla tavalla, eikä häntä voida sen vuoksi tuomita tahattomaan ja tilanteeseen sopivaan toimintatapaan vedoten”. Jääkiekossa tapahtuvan aggressiivisuuden hyväksyntä urheilun positiivisten vaikutusten perusteella, antaa näkökulman sen puolesta, että kovaa, aggressiivisesti ja välillä jopa väkivaltaisesti, on sallittua pelata. (Mikkonen 2001, 8.)

Todella törkeät ja lajiin kuulumattomat väkivaltaisuudet voidaan kuitenkin myös tuomita oikeudessa. Esimerkkinä tällaisesta äärimmäisestä tilanteesta on mm. Helsingin hovioikeuden ratkaisu 12.1.1989 No 54, R 87/1507. ”A oli Helsingin jäähallissa pidetyssä jääkiekko-ottelussa lyönyt vastustajajoukkueen pelaajaa B:tä poikittain olleella mailalla kasvoihin seurauskin, että B oli kaatunut jäähän vatsalleen. A oli vielä jatkanut tekoaan tarttumalla kaksin

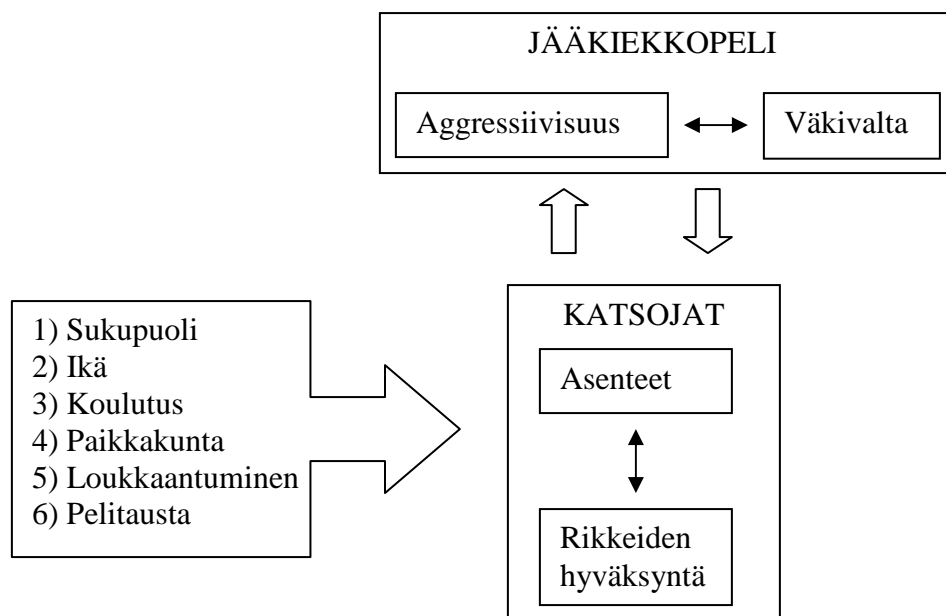
käsin B:tä pelipaidan selkämyksestä kiinni hartioiden kohdalta ja takomalla B:n kasvoja kaksi tai kolme kertaa jähän. Mailalla lyömisen seurauksena B oli mm. saanut yläleukaan murtuman sekä menettänyt keskimmäiset etuhampaansa. B ei ole ollut taklaustilanteessa kiekkoa hallussa pitänyt pelaaja, vaan hän on joutunut A:n pahoinpitelemäksi kiekon ollessa kummankin pelaajan ulottumattomissa. A tuomittiin pahoinpitelystä.” (Kinnunen 1999, 96.)

Samaistuminen johonkin ryhmään vaikuttaa suuresti yksilön käytökseen. Esimerkiksi jääkiekkjoukkueiden väliset yhteenotot ja väkivaltaisuudet ymmärretään joukkueiden välisiksi kilpailukeinoiksi, jotka ovat täysin hyväksyttäviä. Katsojat haluavat samaistua kannattamaansa joukkueeseen tai tiettyyn pelaajaan. Vääryyttä kokiessaan katsojat tuntevat ärtymystä ja aggressiota. Katsojat myös osoittavat sen, ja yksi keino samaistumisen tarpeen tyydyttämiselle on esimerkiksi tappelu jääkiekkokaukalossa. Väkivallan karsiminen sääntöjen avulla ei myöskään auta, sillä katsojat vaativat sitä tiedostamattaan, tyydyttääkseen tarpeensa. (Petryszak 1977, 1-18.)

8 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkittaessa miten katsojat asennoituvat jääkiekkopelin aggressiivisuuteen ja väkivaltaan, ensisijaisina taustamuuttujina olivat koulutus, sukupuoli ja ikä. Muita taustamuuttujia olivat kan-
natettu sm-liiga joukkue eli paikkakunta, loukkaantuminen jääkiekossa ja pelitausta jääkiekos-
sa. Yleisön suhtautumista rikkeiden hyväksymiseen tutkittiin pääasiassa taustamuuttujien kou-
lutus, sukupuoli ja ikä osalta. Myös paikkakunnan ja jääkiekossa loukkaantumisen vaikutusta
tutkittiin rikkeiden hyväksymisen osalta. Tutkimuksessa keskityttiin ainoastaan katsojien asen-
teisiin.

Jääkiekossa ilmenevä aggressiivisuus ja väkivalta sekä katsojien asenteet ja rikkeiden hyväk-
syminen ovat kaikki yhteydessä toisiinsa. Taustamuuttujat (sukupuoli, ikä, koulutus, paikka-
kunta, loukkaantumisten kokeminen ja pelitausta) vaikuttavat myös katsojien asenteisiin ja
rikkeiden hyväksymiseen.

KUVIO 1. Tutkimuksen viitekehys.

Tutkimusongelmat:

1. Miten katsojat asennoituvat jääkiekkopelin aggressiivisuuteen ja väkivaltaan?
 - 1.1 Miten sukupuoli vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?
 - 1.2 Miten ikä vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?
 - 1.3 Miten koulutus vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?
 - 1.4 Miten kannatuspaikkakunta vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?
 - 1.5 Miten loukkaantuminen jääkiekossa vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?
 - 1.6 Miten pelitausta jääkiekossa vaikuttaa aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumiseen?

2. Miten katsojat hyväksyvät eri rikkeet?
 - 2.1 Miten sukupuoli vaikuttaa eri rikkeiden hyväksymiseen?
 - 2.2 Miten ikä vaikuttaa eri rikkeiden hyväksymiseen?
 - 2.3 Miten koulutus vaikuttaa eri rikkeiden hyväksymiseen?
 - 2.4 Miten paikkakunta vaikuttaa rikkeiden hyväksymiseen?
 - 2.5 Miten jääkiekossa loukkaantuminen vaikuttaa rikkeiden hyväksymiseen?
 - 2.6 Miten pelitausta jääkiekossa vaikuttaa rikkeiden hyväksymiseen?

9 TUTKIMUSMENETELMÄT

9.1 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukko valittiin sattumanvaraisella näytteellä, kyselyyn halukkaana olevista katsojista. Kysely suoritettiin pääosin jääkiekon sm-liigan peleissä. Kohdejoukko koostui 15 - 69-vuotiaista henkilöistä, neljältä eri pelipaikkakunnalta ja kuudesta eri ottelusta. Tilastolliseen analyysiin tuli 384 vastausta, joista miehiä oli 300 ja naisia 84 kappaletta.

9.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kyselytutkimusta. Kysely on suoritettu kevätkaudella 2006. Kyselyyn osallistuneet henkilöt ovat vastanneet kyselyyn suurimmaksi osaksi (85,7 %) jäähällillä, sm-liigapelien yhteydessä. Pelit, joissa kysely suoritettiin olivat: KalPa - JYP, JYP - Pelicans, HPK - Saipa, HIFK - JYP, Jokerit - HPK ja Jokerit - Tappara. Loput (14,3 %) ovat vastanneet satunnaisissa paikoissa. Katsojia pyydettiin vastaamaan kyselyyn tunnollisesti ja he vastasivat kyselyyn nimettöminä.

9.3 Kyselylomake

Kyselylomakkeen taustamuuttujissa on kysytty vastaajien tietoja 11 eri kysymyksellä (liite 1). Taustatiedoissa selvitettiin vastaajan sukupuoli, syntymävuosi, koulutus, kannattama sm-liigajoukkue, pelitausta jääkiekossa, ja jos on niin millä sarjatasolla, pelitausta muissa joukkuelajeissa, loukkaantuminen jääkiekossa tai jossain muussa lajissa, jääkiekon seuraamisen aktiivisuus, peli mitä on seuraamassa, mielipide kyseessä olevan pelin aggressiivisuudesta ja ajankohta, jolloin kysely on täytetty. Osa taustamuuttujien tiedoista tiivistettiin käytännöllisempään ja analysoitavaksi kelpaavaan muotoon. Näitä olivat syntymävuosi, joka jaettiin alle

ja yli 30-vuotiaisiin. Koulutus, joka jaettiin korkeakoulua käyviin tai sen suorittaneisiin ja ei korkeakoulutusta omaaviin. Pelitausta muissa joukkuelajeissa jaettiin kontaktilajeja harrastaneisiin, ei harrastaneisiin tai ei ollenkaan pelitaustaa omaaviin henkilöihin. Peliä seuraamassa olleiden vastaajien kokemukset pelin aggressiivisuudesta jaettiin myös kahteen luokkaan sen aggressiiviseksi kokeviin ja ei kokeviin.

Kaikkia taustatietoja ei tutkimuksessa käytetty ja lopulliseen analyysiin tulivat sukupuoli, syntymävuosi, koulutus, kannattama sm-liiga joukkue, pelitausta jääkiekossa, lajitausta (kontakti-laji tai ei kontakti laji) ja aggressiiviseksi koetun pelin vaikutus.

Kun asenteita mitataan kvantitatiivisesti, käytetään yleisimmin kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet mahdollistavat suurien joukkojen asenteiden mittaamisen edullisesti ja tehokkaasti. Ne voivat sisältää joko monivalintakysymyksiä tai avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa mielipiteensä vapaasti, kun taas monivalintakysymysten rakenne on strukturoitu ja vastausvaihtoehtoja ei ole kuin muutama. Tämä mahdollistaa tarkemman aineiston koodauksen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 188.) Opinnäytteessämme käytimme Likertin summa-asteikkoa. Summa-asteikossa yksilö ilmoittaa kustakin esitetystä, asenteeseen liittyvästä, väittämästä mielipiteensä 5-7 -portaisen asteikon avulla. Asteikossa kukin vaihtoehto saa tietyn pistemäärän (1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä). Tutkittavan yksilön asenteen kvantitatiivinen mitta saadaan laskemalla yhteen hänen eri väittämistä saamansa pisteet. (Rainio & Helkama 1974, 107.)

Tulokset katsojien aggressiivisuuteen ja väkivaltaan asennoitumisesta perustuvat vastaajien täyttämään kyselylomakkeeseen, johon oli laadittu 32 aggressiivisuutta ja väkivaltaisuutta sisältävää kysymystä. Lopulliseen analyysiin hyväksyttiin 24 kysymystä. Aggressiivisuus ja väkivaltaisuus -kysymykset oli jaoteltu viiteen eri luokkaan pääosin kauden 2005–2006 erotuomaritoiminnan pääteemojen mukaan. Pääteemojen tarkoituksena oli taata pelaajien turvallisuus ja vähentää erityisesti tahallisesti aiheutettuja loukkaantumisia sekä parantaa pelin laatua puuttamalla etenkin takaapäin suoritettuihin rikkeisiin, kuten kiinnipitämisiin, koukkimisiin ja estämisiin. Aggressiivisuutta ja väkivaltaa kuvaaviksi pääteemoiksi ja summamuuttujiksi muodostuivat siten seuraavat aihealueet:

1. Aggressiivinen mailan käyttö, joka sisältää seuraavat rikkeet: poikittainen maila (2 kpl) ja huitominen (1 kpl).
2. Väkivaltaisuus ja tappelut, joka on: nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus (3 kpl).
3. Aggressiiviset taklaukset, joita ovat: raju laitataklaus tai ryntäys (4 kpl) ja selästä taklaaminen (1 kpl).
4. Estämiset, joita ovat: kiinnipitäminen (2 kpl), mailasta kiinni pitäminen (1 kpl) ja estäminen (2 kpl).
5. Väkivalta ja aggressiivisuus yleensä, joita ovat: aggressiivinen peli (2 kpl), väkivaltainen peli (4 kpl), sanallinen uhkailu (1 kpl) ja sääntöjenvastaiset otteet (1 kpl).

Kyselylomake sisälsi 5 eri vastausvaihtoehtoa, jotka olivat:

- 1) Täysin samaa mieltä
- 2) Melko samaa mieltä
- 3) Melko eri mieltä
- 4) Täysin eri mieltä
- E) En osaa sanoa

En osaa sanoa - vaihtoehto jätettiin kokonaan huomiotta analyysissä. Yleisön käsitystä jääkiekon sisältämästä aggressiivisuudesta ja väkivallasta tutkittiin kaikkien vastanneiden ja jokaisen väitteen sekä summamuuttujien osalta erikseen. Lisäksi yleisön hyväksyntää analysoitiin vielä taustamuuttujien ikä, jääkiekon pelitausta, jääkiekossa loukkaantuminen, koulutus, sukupuoli, seurakannatus, aggressiiviseksi koetun pelin vaikutus ja lajitausta osalta.

Katsojien suhtautumista eri rikkeisiin tutkittiin edellä mainitun kyselylomakkeen avulla, jossa kysyttiin, kuinka vakavina katsojat pitävät jääkiekon sääntörikkomuksia. Kyselylomakkeeseen oli listattu kaikki aggressiivisuutta tai väkivaltaisuutta sisältävät sääntörikkomukset jääkiekossa. Yhteensä väittämiä oli 19 kappaletta. Vastausvaihtoehdot olivat:

- 1) Täysin hyväksyttävää.
- 2) Lievä rikkomus, mutta hyväksyn peliin kuuluvaksi.
- 3) Melko vakavaa. Ei hyväksyttävää.
- 4) Erittäin vakavaa. Pitäisi karsia kokonaan pois.
- E) En osaa sanoa.

Analysointivaiheessa vaihtoehdot 1 ja 2 sekä 3 ja 4 yhdistettiin kahdeksi omaksi vaihtoehdokseen. Näin saatiin kaksi vaihtoehtoa, joista toinen sisälsi kaikki kyseessä olevan rangaistuksen hyväksyvät vaihtoehdot ja toinen vastaavasti kaikki vaihtoehdot, jotka eivät hyväksyneet kyseessä olevaa rangaistusta. En osaa sanoa -vaihtoehto jätettiin kokonaan huomiotta analyysissä. Eri rikkeisiin suhtautumista tutkittiin kaikkien vastanneiden sekä lisäksi vielä taustamuuttujien ikä, koulutus, sukupuoli ja katsojan kannattaman seura osalta.

9.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimus toteutettiin pääasiassa määrällisenä eli kvantitatiivisena. Kyselylomakkeista saatu informaatio koodattiin numeeriseen muotoon muuttujaluetteloksi. Aineiston analysointi tapahtui SPSS for Windows 13.0 – ohjelman avulla. Osasta kysymyksistä oli jo etukäteen muodostettu summamuuttujat eli keskeiset käsitteet oli mietitty valmiiksi. Luokittelu- ja järjestysasteikollisten muuttujien välisiä yhteyksiä analysoitiin ristiintaulukoinnin avulla ja yhteyksien merkitsevyyttä testattiin Khin neliö -testillä. Summamuuttujien ja taustamuuttujien välisten yhteyksien merkitsevyyttä testattiin riippumattoman t-testin avulla. Merkitsevyysrajana oli p-arvo .05.

9.5 Tutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta on tapana arvioida kahdesta näkökulmasta. Arvioitaessa kiinnitetään huomiota reliabiliteettiin ja toiseksi tutkimuksen sisäiseen sekä ulkoiseen validiteettiin. (Eskola & Suoranta 1998, 211-212.)

9.5.1 Reliabiliteetti

Heikkilän (1998, 179) mukaan reliabiliteetti osoittaa mittauksen kyvyn tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittauksen reliabiliteetti on sitä korkeampi mitä vähemmän siihen liittyy satunnaisvirheiden aiheuttamaa vaihtelua. Yleisimmin alhainen reliabiliteetti johtuu satunnaisvirheistä, jotka ovat seurausta otannasta tai mittaus- sekä käsittelyvirheistä tai yksinkertaisesti tutkijan tekemistä muisti- tai huolimattomuusvirheistä. Parhaana reliabiliteetin mittarina voidaan pitää Cronbachin α -kerrointa. (Valkonen 1981, 53-57.) Ensimmäisen tutkimusongelman faktorien reliabiliteettia arvioitiin sisäisen yhdenmukaisuuden menetelmällä. Faktoreiden sisäistä johdonmukaisuutta kuvaavat Cronbachin α -kertoimet. Kertoimet vaihtelivat välillä 0,51 – 0,86 (taulukko 1). Suositeltu raja-arvo on .60.

TAULUKKO 1. Faktoreiden Cronbachin α -kertoimet.

Faktori	Faktorin muuttujat	Cronbachin α -kerroin
Mailarike	4, 15, 29	0,52
Iskut pään alueelle	13, 22, 24	0,86
Taklaus	10, 14, 18, 23, 27	0,66
Estäminen	8, 11, 12, 21, 26	0,51
Väkivaltaisuus	1, 2, 5, 6, 7, 9, 19, 20	0,78

Vastaajat vastasivat kyselyyn sm-liigapeliin tauoilla, jäähallin käytävälle varatussa tilassa. Kaikille vastaajille annettiin verbaalisesti samat ohjeet kyselyn suorittamisesta, ja ne olivat myös näkyvillä kyselylomakkeessa. Kyselyn toteuttajana ja ohjeistuksen antajana toimivat tutkimuksen tekijät itse jokaisella paikkakunnalla. Ohjeistuksen suhteen reliabiliteetin voidaan siten ajatella olevan hyvä. Itse vastaamistilanne ei ollut valvottu, joten vastaaja saattoi keskus-

tella kysymyksistä myös muiden kanssa. Muiden mielipiteet ovat voineet vaikuttaa vastaajan mielipiteeseen kyseessä olevasta asiasta. Jäähallin käytävät olivat myös hyvin rauhattomia, ja vastaajan yksityisyys oli heikko. Myös nämä tekijät ovat saattaneet vaikuttaa reliabiliteettia heikentävästi. Kyselylomakkeen kysymykset olivat selkeitä ja kaikkien vastaajien ymmärrettävissä. Hyvin pienessä osassa vastauksista oli havaittavissa, ettei kysymystä tai sen vastaustekniikkaa ollut ymmärretty, ja sen vuoksi vastaus oli epäselvä tai puutteellinen. Ensimmäisen tutkimusongelman osalta keskimäärin 2,7 % vastauksista oli puutteellisia. Toisen tutkimusongelman osalta epämääräisiä tai kokonaan puuttuvia vastauksista oli 4,4 %. Pieni prosenttiosuus puutteellisten vastauksien määrässä on merkki kysymysten ymmärtämisestä. Vastaamatta jättämiseen on oletettavasti vaikuttanut kohtalaisen pitkä kyselylomake, joissakin tapauksissa vastaamisajan lyhyys sekä vastaajan kiire suoriutua tehtävästä nopeasti.

9.5.2 Validiteetti

Mittauksen validiteetti eli pätevyys kuvaa sitä, missä määrin tutkimuksessa on onnistuttu mitaamaan juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. Kysely- ja haastattelututkimuksissa validiteettiin vaikuttaa ensisijaisesti se, kuinka onnistuneita vastaajille esitetyt kysymykset ovat, eli voidaanko niiden avulla saavuttaa tutkimusongelmien mukainen ratkaisu. (Heikkilä 1998, 178.)

Tutkimuksen validiteettiin saattaa vaikuttaa se, että vastaajat arvioivat vastauksillaan omaa käyttäytymistään ja toimintaansa. Vastaajat saattavat kaunistella vastauksiaan tai he pyrkivät vastaamaan sen mukaan, mitä he olettavat tutkijoiden odottavan, tai mikä koetaan yleisesti hyväksyttävänä. (Soininen 1991, 78.)

Käsitteinä aggressiivisuus ja asenteet ovat hyvin laaja kokonaisuus, ja niiden tutkiminen onnistuneesti, rajoitetulla määrällä kysymyksiä, on hyvin vaikeaa. Kysymysten tulisi kattaa koko tutkittava käsite, joten kysymysten täytyisi olla onnistuneita, jotta tutkimusongelmiin saataisiin päteviä vastauksia. Ensimmäiseen tutkimusongelmaan oli etukäteen ajateltu valmiit aggressiivisuuden ja väkivaltaisuuden osa-alueet, joten faktorianalyysiä ei tarvittu. Tämä tukee jo sinällään validiteetin määritelmää. Valmiiksi mietityt faktorit poistavat sen mahdollisuuden,

että faktorit muodostuvat analyysissä aivan erilaisiksi kuin etukäteen oli ajateltu. Faktoreiden sisältämistä väittämistä voidaan ajatella, ovatko ne liian tarkoituksenhakuisia ja läpinäkyviä. Tällaisessa tapauksessa vastaajat vastaavat sen mukaan, mitä tutkija on heidän toivonut vastaavan. Mielestämme tutkimuksen kysymykset ovat neutraaleja, eivätkä tekijöiden omat asenteet näy kyselylomakkeessa. Toisen tutkimusongelman osalta kysyttiin suoraa mielipidettä eri rikkeiden hyväksyttävyyteen. Rikkeiden voidaan olettaa olevan jääkiekkoa seuraavan yleisön tiedossa, ja vastaamisen niiden vakavuuteen siten validia.

10 TULOKSET

10.1. Miten katsojat asennoituvat jääkiekkopelin aggressiivisuuteen ja väkivaltaan

Ensimmäisen tutkimusongelman väittämässä tutkimukseen osallistuneet ovat vastanneet kysymyksiin asteikolla 1-4. Luku 1 merkitsee aggressiivisuuden ja väkivaltaisuuden hyväksymistä jääkiekossa. Luku 4 puolestaan merkitsee hyväksymättömyyttä jääkiekossa ilmenevää aggressiivisuutta ja väkivaltaa kohtaan. Kaikki väittämät mukaan luettuna katsojat eivät hyväksy jääkiekossa tapahtuvaa aggressiivisuutta ja väkivaltaa (ka 2,78).

Aggressiivisuutta ja väkivaltaa kuvaavien pääteemojen (summamuuttujien) mukaan aggressiivisimmaksi ja väkivaltaisimmaksi aihealueeksi nousi katsojien mielestä aggressiivinen mailan käyttö (ka 3,30). Myös estämisiin yleisö suhtautui muita osa-alueita kielteisemmin (ka 3,07). Myönteisimmin yleisö puolestaan suhtautui aggressiiviset taklaukset osa-alueeseen, jota katsojat pitivät hyväksyttävimpänä (ka 2,28). (Taulukko 2).

TAULUKKO 2. Väkivaltaisuuden osa-alueiden summamuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat

Summamuuttujat	N	ka	kh
Aggressiivinen mailan käyttö	383	3,30	,57
Väkivaltaisuus ja tappelut	382	2,67	1,00
Aggressiiviset taklaukset	383	2,28	,64
Estämiset	383	3,07	,53
Väkivalta ja aggressiivisuus yleensä	383	2,60	,55

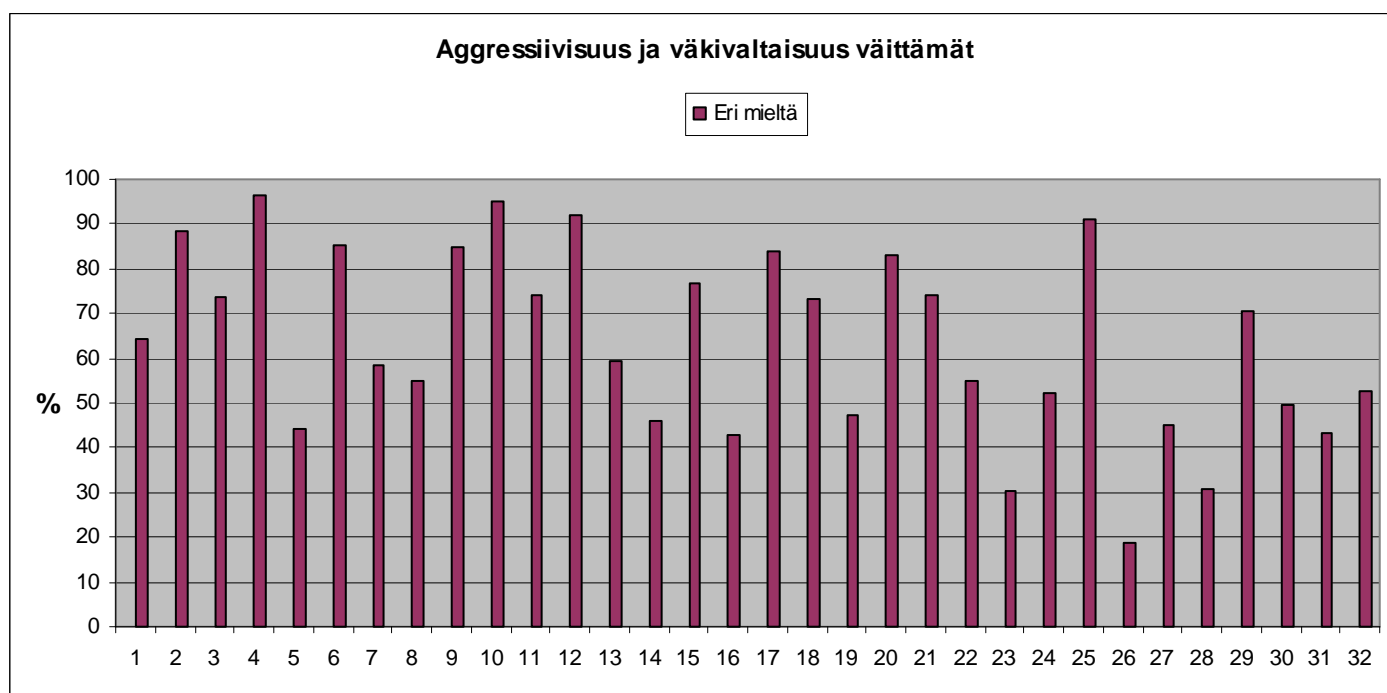
Tuloksista voidaan havaita, että 65% piti taitokiekkoa aggressiivista peliä viihdyttävämpänä ja vain 11% katsojista tuli katsomaan jääkiekkoa sen sisältämän aggressiivisuuden vuoksi. Vajaat puolet vastaajista piti tappeluita jääkiekko-ottelussa hyvänä viihteenä ja oli sitä mieltä, että jääkiekko olisi tylsempää ilman niitä. Puolet vastaajista myös koki tappeluiden ja taklausten nostavan omaa vireystilaansa.

Toisaalta tutkimukseen osallistuneista noin 15 % piti jääkiekkoa liian väkivaltaisena lajina ja jääkiekko-ottelua liian väkivaltaisena katsottavana alle 10-vuotiaille. Melkein puolet vastaajista oli sitä mieltä, että karsimalla väkivaltaa jääkiekosta pelin seuraaminen olisi miellyttävämpää. (Taulukko 3).

TAULUKKO 3. Mielopideväättämät ja niihin asennoituminen

Väättämät: 1 = Täysin samaa mieltä 2 = Melko samaa mieltä 3 = Melko eri mieltä 4 = Täysin eri mieltä	Samaa mieltä (%)	N	K.a.	K.h.
1) Aggressiivinen peli on viihdyttävämpää kuin ns. taitokiekko	35,7	370	2,78	,88
2) Tulen katsomaan jääkiekkoa sen aggressiivisuuden vuoksi	11,4	376	3,45	,74
3) Mailalla koukkiminen ja huitominen kuuluvat aggressiiviseen pelityyliin	26,4	375	3,21	1,06
4) On hyväksyttävää lyödä käsille läpiajoo karannutta pelaajaa	3,4	379	3,80	,52
5) Tietyissä tilanteissa väkivaltainen peli kuuluu jääkiekkoon	56,0	377	2,40	1,01
6) Jääkiekko on liian väkivaltaista	14,7	375	3,35	,79
7) Karsimalla väkivaltaa jääkiekosta, pelin seuraaminen olisi miellyttävämpää	41,6	361	2,70	,96
8) Lievästäkin kiinnipitämisestä tulisi aina rangaista	45,3	371	2,51	,95
9) SM-liiga ottelut ovat liian väkivaltaista katsottavaa alle 10-vuotiaille	15,4	364	3,32	,78
10) Taklaustilanteessa taklaajan tarkoitus on vahingoittaa vastapelaajaa	5,1	374	3,67	,62
11) Alivoimalla on hyväksyttävää estää kiekotonta pelaajaa	26,0	366	3,08	,90
12) Kahvaaminen on hyväksyttävää, jos oma joukkue hyötyy siitä	7,9	369	3,56	,69
13) Tappelut jääkiekko-ottelussa ovat hyvää viihdettä	40,8	377	2,77	1,08
14) Huonotasoisen peli voi kovien taklauksien ansiosta olla mielenkiintoinen	53,9	375	2,49	1,02
15) Poikittaisen mailan käyttö on hyväksyttävää oman mailin edustalla	23,1	372	3,14	,91
16) Vihastun enemmän kannattamani joukkueen pelaajaan kohdistuneesta ”rumasta” taklauksesta kuin vierasjoukkueeseen kohdistuneesta taklauksesta	57,1	357	2,39	1,02
17) Hyväksyn, että pelaaja turvautuu väkivaltaan estääkseen maalinteon	16,0	376	3,27	,80
18) Selkään kohdistunut taklaus on hyväksyttävä, mikäli taklattava on tarkoituksellisesti kääntänyt taklaajalle selän	26,9	372	3,13	1,01
19) Pelaajien välinen sanallinen uhkailu on hyväksyttävää	52,5	379	2,43	,93
20) Kannattamani joukkueen sääntöjen vastaiset otteet ovat hyväksyttävämpiä kuin vierasjoukkueen	17,1	369	3,32	,88
21) Hyväksyn mailasta kiinnipitämisen, jos se mahdollisesti estää mailin synnyn	26,0	377	3,15	,97
22) Tuomareiden tulisi antaa pelaajien tapella ja mennä väliin vasta, kun toinen on häviöllä	44,9	374	2,70	1,22
23) Sääntöjen mukainen taklaus on hyväksyttävä, vaikka taklattu pelaaja loukkaantuu	69,7	376	2,08	1,09
24) Jääkiekko olisi tylsempää katsottavaa ilman tappeluita ja nujakoita	47,6	376	2,56	1,09
25) Tappiotilanteessa kannustan joukkuetta väkivaltaiseen peliin	8,8	375	3,56	,71
26) Ärsynnyn selvästi kiinnipitämisestä	81,1	380	1,86	,87
27) Annan aplodit rajusta laitataklauksesta	55,1	379	2,37	1,07
28) Estämiset rikkovat hyökkäyspeliä ja saavat minut hermostumaan	69,2	370	2,13	,91
29) Kannatan voimakasta mailankäyttöä puolustajalta maalinedustapelissä	29,4	374	2,94	,89
30) Taklaukset ja tappelut nostavat omaa viireystilaani	50,5	374	2,60	1,03
31) Nautin kovaotteisesta pelistä	56,6	378	2,39	,99
32) Loukkaantumisen aiheuttava korkea maila saa minut ”buuaamaan”, vaikka rikkeen tekijä olisi kannattamani joukkueen pelaaja	47,4	344	2,59	1,03

Yli 80 % katsojista oli eri mieltä väittämistä 2) tulen katsomaan jääkiekkoa sen aggressiivisuuden vuoksi, 4) on hyväksyttävää lyödä käsille läpiajoon karannutta pelaajaa, 6) jääkiekko on liian väkivaltaista, 9) SM-liiga ottelut ovat liian väkivaltaista katsottavaa alle 10-vuotiaille, 10) taklaustilanteessa taklaajan tarkoitus on vahingoittaa vastapelaajaa, 12) kahvaaminen on hyväksyttävää, jos oma joukkue hyötyy siitä, 17) hyväksyn, että pelaaja turvautuu väkivaltaan estääkseen maalinteon, 20) kannattamani joukkueen sääntöjen vastaiset otteet ovat hyväksyttävämpiä kuin vierasjoukkueen ja 25) tappiotilanteessa kannustan joukkuetta väkivaltaiseen peliin. Alle 20 % katsojista oli eri mieltä ainoastaan yhden kysymyksen kohdalla, joka oli kysymys 26) ärsyyntyn selvästä kiinnipitämisestä. (Kuvio 2).

KUVIO 2. Aggressiivisuus ja väkivalta väittämien % - jakauma

Seuraavassa on analysoitu ennalta tehtyjen summamuuttujien ja taustatiedoista saatujen muuttujien välisiä yhteyksiä.

10.1.1 Sukupuolen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Miehet asennoituvat hyväksyvämmiin summamuuttujiin ”aggressiivinen mailan käyttö” ($p=,000$), ”aggressiiviset taklaukset” ($p=,000$) ja ”väkivalta ja aggressiivisuus yleensä” ($p=,000$), kun taas naiset olivat hyväksyvämpiä summamuuttujan ”väkivaltaisuus ja tappelut” ($p=,000$) suhteen. ”Estämisten” kohdalla ei tilastollista eroa ollut. (Taulukko 4).

TAULUKKO 4. Sukupuolen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Rikkeet	sukupuoli	N	ka	kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	mies	309	2,54	,54	,000***
	nainen	73	2,83	,53	
Väkivaltaisuus ja tappelut	mies	309	3,10	,54	,000***
	nainen	73	2,93	,48	
Aggr. taklaukset	mies	309	2,20	,60	,000***
	nainen	73	2,62	,72	
Estämiset	mies	309	3,32	,58	,172
	nainen	73	3,22	,53	
Väkivalta ja aggr. yleensä	mies	308	2,57	1,01	,000***
	nainen	73	3,08	,84	

10.1.2 Iän vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ikäryhmien välillä keskiarvoissa esiintyy summamuuttujien ”aggressiivinen mailan käyttö” ($p=,000$), ”väkivaltaisuus ja tappelut” ($p=,000$), ”aggressiiviset taklaukset” ($p=,000$) ja ”väkivalta aggressiivisuus yleensä” ($p=,000$) kohdalla. Alle 30-vuotiaat vastaajat asennoituvat siis huomattavasti aggressiivisemmin edellä mainittuihin tilanteisiin. ”Estämisten” kohdalla ei ikäryhmien välillä ollut eroavaisuutta. (Taulukko 5).

TAULUKKO 5. Iän vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.

Rikkeet	Ikä	N	ka	kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	alle 30v	189	3,18	,61	,000***
	yli 30v	192	3,42	,51	
Väkivaltaisuus ja tappelut	alle 30v	189	2,33	,95	,000***
	yli 30v	192	3,03	,92	
Aggr. taklaukset	alle 30v	189	2,14	,63	,000***
	yli 30v	192	2,42	,63	
Estämiset	alle 30v	189	3,04	,57	,306
	yli 30v	192	3,10	,49	
Väkivalta ja aggr. yleensä	alle 30v	189	2,47	,54	,000***
	yli 30v	192	2,73	,53	

10.1.3 Koulutuksen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Koulutuksen osalta tilastollisia eroja löytyi summamuuttujista ”aggressiiviset taklaukset” ($p=,000$), ”väkivalta ja aggressiivisuus yleensä” ($p=,000$) ja ”väkivaltaisuus ja tappelut” ($p=,016$). Henkilöt, joilla ei ollut korkeakoulutusta, asennoituivat näihin summamuuttujiin hyväksyvämmiin. (Taulukko 6).

TAULUKKO 6. Koulutuksen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.

Rikkeet	koulutus	N	ka	Kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	ei koulutusta	236	3,27	,59	,159
	korkeakoulutus	146	3,35	,55	
Väkivaltaisuus ja tappelut	ei koulutusta	235	2,57	1,03	,016*
	korkeakoulutus	146	2,83	,94	
Aggr. taklaukset	ei koulutusta	236	2,18	,64	,000***
	korkeakoulutus	146	2,44	,61	
Estämiset	ei koulutusta	236	3,05	,56	,289
	korkeakoulutus	146	3,11	,50	
Väkivalta ja aggr. yleensä	ei koulutusta	236	2,51	,55	,000***
	korkeakoulutus	146	2,74	,53	

10.1.4 Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Pääkaupunkiseudun joukkueita kannattavat katsojat asennoituivat hyväksyvämmiin rikkeisiin ”aggressiivinen mailan käyttö” ($p=,000$), ”väkivaltaisuus ja tappelut” ($p=,000$), ”aggressiiviset taklaukset” ($p=,000$) ja ”väkivalta ja aggressiivisuus yleensä” ($p=,000$). ”Estämisen” suhteen ei eroavaisuutta ryhmien välillä ollut. (Taulukko 9).

TAULUKKO 9. Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.

Rikkeet	Katsojan kannattama joukkue	N	ka	kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	pääkaupunkiseutu	154	3,16	,65	,000***
	muu Suomi	229	3,39	,50	
Väkivaltaisuus ja tappelut	pääkaupunkiseutu	154	2,29	1,00	,000***
	muu Suomi	228	2,92	,92	
Aggr. taklaukset	pääkaupunkiseutu	154	2,11	,63	,000***
	muu Suomi	229	2,40	,63	
Estämiset	pääkaupunkiseutu	154	3,10	,54	,302
	muu Suomi	229	3,05	,53	
Väkivalta ja aggr. yleensä	pääkaupunkiseutu	154	2,40	,55	,000***
	muu Suomi	229	2,73	,51	

10.1.5 Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Ainoa tilastollinen eroavaisuus jääkiekossa loukkaantumisia kokeneiden ja ei kokeneiden välillä löytyi summamuuttujan ”aggressiiviset taklaukset” kohdalta. Loukkaantuneiden asenne kohtaa ”aggressiiviset taklaukset” kohtaan oli hyväksyvämpi kuin ei loukkaantuneilla ($p=,023$). (Taulukko 8).

TAULUKKO 8. Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.

Rikkeet	loukkaantuminen jääkiekossa	N	ka	kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	kyllä	63	3,33	,54	,665
	ei	320	3,29	,58	
Väkivaltaisuus ja tappelut	kyllä	63	2,52	,85	,160
	ei	319	2,70	1,03	
Aggr. taklaukset	kyllä	63	2,13	,52	,023*
	ei	320	2,31	,66	
Estämiset	kyllä	63	3,06	,58	,800
	ei	320	3,07	,53	
Väkivalta ja aggr. yleensä	kyllä	63	2,51	,47	,173
	ei	320	2,62	,56	

10.1.6 Jääkiekon pelitaustan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen.

Pelitaustaa jääkiekossa omaavat katsojat asennoituivat summamuuttujiin ”aggressiiviset. taklaukset” ($p = ,000$) ja ”väkivalta ja aggressiivisuus yleensä” ($p = ,011$) hyväksyvämmiin kuin ne, joilla ei pelitaustaa ole. Muiden summamuuttujien osalta ei merkittävää eroa löytynyt. (Taulukko 9).

TAULUKKO 9. Jääkiekon pelitaustan vaikutus rikkeisiin asennoitumiseen

Rikkeet	Pelitausta jääkiekossa	N	ka	kh	t-testin p-arvo
Aggr. mailan käyttö	kyllä	108	3,28	,63	,717
	ei	275	3,31	,55	
Väkivaltaisuus ja tappelut	kyllä	108	2,51	,95	,052
	ei	274	2,73	1,02	
Aggr. taklaukset	kyllä	108	2,09	,53	,000***
	ei	275	2,35	,67	
Estämiset	kyllä	108	3,11	,56	,370
	ei	275	3,06	,52	
Väkivalta ja aggr. yleensä	kyllä	108	2,49	,52	,011*
	ei	275	2,64	,55	

10.2 Miten katsojat hyväksyvät eri rikkeet?

Vakavimmin katsojat suhtautuivat rikkeeseen ”pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus”, jota suurin osa katsojista (86,7%) piti erittäin vakavana rikkeenä. Myös ”polvitaklausta” (75%), ”mailan päällä lyömistä” (73,2%), ”keihästämistä” (72,1%) ja ”selästä taklaamista” (71,9%) suurin osa yleisöstä piti erittäin vakavina rikkeinä. Katsojat eivät myöskään hyväksy ”huitomista” (51,6%), ”kynnärpää taklausta” (47,7%), ”poikittaista mailaa” (46,6%) ja ”ryntäystä” (46,1%). Ne olivat heidän mielestään melko vakavia rikkeitä. 12% katsojista arvioivat rikkeet ”raju laitataklaus” ja ”väkivaltaisuus” täysin hyväksyttäviksi. Lisäksi ”väkivalta” rikkeen kohdalla suurin osa katsojista (30,7%) totesi sen olevan lievä rikkomus, joka voidaan hyväksyä peliin kuuluvaksi. Yli puolet katsojista arvioivat kohdat ”kiinni pitäminen” (53,4%), ”mailasta kiinni pitäminen” (53,1%) ja ”estäminen” (51,6%) lieviksi rikkomuksiksi, jotka voidaan hyväksyä peliin kuuluviksi. (Taulukko 10).

TAULUKKO 10. Rikkeiden hyväksyminen (n = noin 367).

Rike	Täysin hyväksyttävää	Lievä rikkomus, hyväksyn	Melko vakavaa. ei hyväksyttävää	Erittäin vakavaa	Ei osaa sanoa	Ka	kh
raju laitataklaus	12%	26,3%	29,7%	27,1%	4,9%	2,76	1,01
mailan päällä lyöminen	0%	2,9%	18,5%	73,2%	5,5%	3,74	,50
ryntäys	0,8%	26,6%	46,1%	21,1%	5,5%	2,93	,73
selästä taklaaminen	0,3%	2,9%	20,6%	71,9%	4,4%	3,72	,53
leikkaaminen	1,3%	11,7%	35,4%	46,1%	5,5%	3,34	,75
poikittainen maila	1,3%	33,3%	46,6%	14,6%	4,2%	2,78	,71
kynnärpää taklaus	0,5%	14,8%	47,7%	33,3%	3,6%	3,18	,70
väkivaltaisuus	12%	30,7%	26,3%	27,1%	3,9%	2,71	1,01
päällä iskeminen	1%	7,3%	29,2%	56%	6,5%	3,50	,69
korkea maila	1,3%	37,5%	43,2%	13,8%	4,2%	2,73	,72
kiinni pitäminen	6,3%	53,4%	29,4%	7,3%	3,6%	2,39	,72
mailasta kiinni pitäminen	5,7%	53,1%	30,2%	7,3%	3,6%	2,41	,72
koukkaaminen	4,2%	43%	39,6%	9,1%	4,2%	2,56	,73
estäminen	7%	51,6%	29,2%	8,3%	3,9%	2,40	,75

(jatkuu)

TAULUKKO 10. (jatkuu)

polvitaklaus	0,5%	2,3%	18%	75%	4,2%	3,75	,52
huitominen	0,8%	21,1%	51,6%	22,7%	3,9%	3,00	,70
keihästämisen	0,3%	2,9%	20,3%	72,1%	4,4%	3,72	,53
kampitus	5,2%	46,4%	36,7%	7,6%	4,2%	2,49	,72
pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus	0,5%	0,5%	8,6%	86,7%	3,6%	3,88	,38

Seuraavassa on analysoitu taustatiedoista saatujen muuttujien yhteyksiä eri rikkeiden hyväksymiseen.

10.2.1 Sukupuolen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Naiset suhtautuvat miehiä hyväksyvämmiin rikkeisiin ”selästä taklaaminen”, ”kiinni pitäminen”, ”mailasta kiinnipitäminen”, ”koukkaaminen”, ”huitominen” ja ”keihästämisen”. Miehet hyväksyvät puolestaan naisia paremmin rikkeen ”nyrkkitaappelu tai väkivaltaisuus”. (Taulukko11).

TAULUKKO 11. Sukupuolen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen
(miehet n = noin 309, naiset n = noin 74)

Rike	Sp	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Raju laitataklaus	Mies	42%	58%	1,59	,208
	Nainen	33,8%	66,2%		
Mailan päällä lyöminen	Mies	2,7%	97,3%	,58	,447
	Nainen	4,5%	95,5%		
Ryntäys	Mies	27,3%	72,7%	2,41	,120
	Nainen	36,9%	63,1%		
Selästä taklaaminen	Mies	2,4%	97,6%	4,22	< ,040*
	Nainen	7,2%	92,8%		
Leikkaaminen	Mies	13,7%	86,3%	,03	,855
	Nainen	14,5%	85,5%		

(jatkuu)

TAULUKKO 11. (jatkuu)

Poikittainen maila	Mies	36%	64%	,03	,861
	Nainen	37,1%	62,9%		
Kyynärpää taklaus	Mies	14,8%	85,2%	1,73	,189
	Nainen	21,1%	79,9%		
Nyrkkitappelu tai väki- valtaisuus	Mies	49,2%	50,8%	13,16	< ,001***
	Nainen	25,4%	74,6%		
Päällä iskeminen	Mies	9,1%	90,9%	,07	,791
	Nainen	8,1%	91,9%		
Korkea maila	Mies	39,9%	60,1%	,34	,558
	Nainen	43,7%	56,3%		
Kiinnipitäminen	Mies	59,1%	40,9%	4,88	< ,027*
	Nainen	73,2%	26,8%		
Mailasta kiinni pitämi- nen	Mies	57,4%	42,6%	8,40	< ,01**
	Nainen	76,1%	23,9%		
Koukkaaminen	Mies	46,5%	53,5%	4,15	< ,042*
	Nainen	60%	40%		
Estäminen	Mies	59,3%	40,7%	1,68	,195
	Nainen	67,6%	32,4%		
Polvitaklaus	Mies	2,3%	97,7%	2,29	,130
	Nainen	5,8%	94,2%		
Huitominen	Mies	20,5%	79,5%	4,57	< ,032*
	Nainen	32,4%	67,6%		
Keihästäminen	Mies	1,7%	98,3%	12,96	< ,001***
	Nainen	10,3%	89,7%		
Kampitus	Mies	55,7%	44,3%	1,96	,161
	Nainen	46,4%	53,6%		
Pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus	Mies	1%	99%	,10	,757
	Nainen	1,4%	98,6%		

10.2.2 Iän vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Taulukko osoittaa nuorten suhtautuvan vanhempia ihmisiä hyväksyvämmiin rikkeisiin ”raju laitataklaus”, ”mailan päällä lyöminen”, ”ryntäys”, ”selästä taklaaminen”, ”poikittainen maila”, ”nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus” ja ”päällä iskeminen”. Muissa kuin edellä mainituissa kohdissa, ei iällä ja rikkeiden hyväksymisellä havaittu olevan eroja. (Taulukko 12).

TAULUKKO 12. Iän vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.
(alle 30v. n = noin 189, yli 30v. n = noin 193)

Rike	Ikä	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Raju laitataklaus	Alle 30v	45,3%	54,7%	3,88	< ,028*
	Yli 30v	35,2%	64,8%		
Mailan päällä lyöminen	Alle 30v	5,1%	94,9%	4,80	< ,028*
	Yli 30v	1,1%	98,9%		
Ryntäys	Alle 30v	37,4%	62,6%	12,87	< ,001***
	Yli 30v	20,3%	79,7%		
Selästä taklaaminen	Alle 30v	5,5%	94,5%	5,60	< ,018*
	Yli 30v	1,1%	98,9%		
Leikkaaminen	Alle 30v	15,7%	84,3%	1,04	,308
	Yli 30v	12%	82%		
Poikittainen maila	Alle 30v	42,1%	57,9%	6,29	< ,012*
	Yli 30v	29,5%	70,5%		
Kyynärpää taklaus	Alle 30v	15,8%	84,2%	0,04	,85
	Yli 30v	15,1%	84,9%		
Nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus	Alle 30v	54,1%	55,9%	14,68	< ,001***
	Yli 30v	34,2%	65,8%		
Päällä iskeminen	Alle 30v	12,4%	87,6%	5,18	< ,029*
	Yli 30v	5,6%	94,4%		

(jatkuu)

TAULUKKO 12. (jatkuu)

Rike	Ikä	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Korkea maila	Alle 30v	43,2%	56,8%	1,13	,287
	Yli 30v	37,7%	62,3%		
Kiinnipitäminen	Alle 30v	62,8%	37,2%	,21	,65
	Yli 30v	60,5%	39,5%		
Mailasta kiinni pitäminen	Alle 30v	60,9%	39,1%	,01	,915
	Yli 30v	61,4%	38,6%		
Koukkaaminen	Alle 30v	51,9%	48,1%	1,10	,296
	Yli 30v	46,4%	53,6%		
Estäminen	Alle 30v	59,3%	40,7%	,31	,580
	Yli 30v	62,2%	37,8%		
Polvitaklaus	Alle 30v	3,3%	96,7%	,10	,759
	Yli 30v	2,7%	97,3%		
Huitominen	Alle 30v	24,5%	75,5%	,71	,398
	Yli 30v	20,8%	79,2%		
Keihästäminen	Alle 30v	5%	95%	3,26	,07
	Yli 30v	1,6%	98,4%		
Kampitus	Alle 30v	54,9%	55,1%	,17	,681
		52,7%	47,3%		
Pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus	Alle 30v	1,6%	98,4%	1,03	,309
	Yli 30v	0,5%			

10.2.3 Koulutuksen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Ei-korkeakoulutetut suhtautuvat korkeakoulutettuja hyväksyvämmin rikkeisiin ”nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus”, ”päällä iskeminen”, ”korkea maila” ja ”kiinnipitäminen”. Muissa kuin edellä mainituissa kohdissa ei koulutuksella ja rikkeiden hyväksymisellä havaittu olevan tilastollisesti merkitseviä eroja. (Taulukko 13)

TAULUKKO 13. Koulutuksen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.
(korkeakoulu n = noin 146, ei korkeakoulutusta n = 237)

Rike	Koulutus	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Raju laitataklaus	korkeakoulu	41,7%	58,3%	,17	,682
	ei korkeakoulutusta	39,6%	60,4%		
Mailan päällä lyöminen	korkeakoulu	2,9%	97,1%	,03	,873
	ei korkeakoulutusta	3,2%	96,8%		
Ryntäys	korkeakoulu	28,8%	71,2%	,01	,940
	ei korkeakoulutusta	29,1%	70,9%		
Selästä taklaaminen	korkeakoulu	2,1%	97,9%	,96	,328
	ei korkeakoulutusta	4%	96%		
Leikkaaminen	korkeakoulu	10,9%	89,1%	1,62	,203
	ei korkeakoulutusta	15,6%	84,4%		
Poikittainen maila	korkeakoulu	30,3%	69,7%	3,56	,059
	ei korkeakoulutusta	40%	60%		
Kynnärpää taklaus	korkeakoulu	15,5%	84,5%	,04	,837
	ei korkeakoulutusta	16,3%	83,7%		
Nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus	korkeakoulu	31,2%	68,8%	15,87	< ,001***
	ei korkeakoulutusta	52,4%	47,6%		
Päällä iskeminen	korkeakoulu	5%	95%	4,25	< ,039*
	ei korkeakoulutusta	11,4%	88,6%		

(jatkuu)

TAULUKKO 13. (jatkuu)

Rike	Koulutus	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Korkea maila	korkeakoulu	30,3%	69,7%	9,71	< ,01**
	ei korkeakoulutusta	46,7%	53,3%		
Kiinnipitäminen	korkeakoulu	53,5%	46,5%	6,68	< ,01**
	ei korkeakoulutusta	67%	33%		
Mailasta kiinni pitäminen	korkeakoulu	58,2%	41,8%	,76	,383
	ei korkeakoulutusta	62,7%	37,3%		
Koukkaaminen	korkeakoulu	47,9%	52,1%	,13	,720
	ei korkeakoulutusta	49,8%	50,2%		
Estäminen	korkeakoulu	57,7%	42,3%	,95	,331
	ei korkeakoulutusta	62,8%	37,2%		
Polvitaklaus	korkeakoulu	2,1%	97,9%	,57	,451
	ei korkeakoulutusta	3,5%	96,5%		
Huitominen	korkeakoulu	20,7%	79,3%	,57	,449
	ei korkeakoulutusta	24,1%	75,9%		
Keihästäminen	korkeakoulu	2,9%	97,1%	,13	,722
	ei korkeakoulutusta	3,5%	96,5%		
Kampitus	korkeakoulu	48,2%	51,8%	2,74	,098
	ei korkeakoulutusta	57,1%	42,9%		
Pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus	korkeakoulu	0,7%	99,3%	,31	,577
	ei korkeakoulutusta	1,3%	98,7%		

10.2.4 Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Pääkaupunkiseudun joukkueita kannattavat suhtautuvat selvästi hyväksyvämmiin rikkeisiin ”poikittainen maila” ja ”nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus”. Muiden paikkakuntien kannattajat puolestaan suhtautuvat hyväksyvämmiin rikkeisiin ”mailasta kiinnipitäminen” ja ”estäminen”. Muissa kuin edellä mainituissa kohdissa ei kannatuspaikkakunnalla ja rikkeiden hyväksymisellä havaittu olevan eroja.

TAULUKKO 14. Kannatuspaikkakunnan vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.
(pk-seutu n = noin 147, muu n = noin 218)

Rike	Paikkakunta	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Raju laitataklaus	pk-seutu	41,5%	58,5%	,15	,696
	muu	39,4%	60,6%		
Mailan päällä lyöminen	pk-seutu	4,1%	95,9%	,97	,325
	muu	2,3%	97,7%		
Ryntäys	pk-seutu	32,4%	67,6%	1,50	,221
	muu	26,5%	73,5%		
Selästä taklaaminen	pk-seutu	4,1%	95,9%	,51	,475
	muu	2,7%	97,3%		
Leikkaaminen	pk-seutu	11,3%	88,7%	1,23	,267
	muu	15,4%	84,6%		
Poikittainen maila	pk-seutu	46,3%	53,7%	10,86	< ,001***
	muu	29,4%	70,6%		
Kyynärpää taklaus	pk-seutu	17,6%	82,4%	,48	,487
	muu	14,9%	85,1%		
Nyrkkkitappelu tai väkivaltaisuus	pk-seutu	59,5%	40,5%	22,56	< ,001***
	muu	34,4%	65,6%		
Päällä iskeminen	pk-seutu	10,5%	89,5%	,73	,394
	muu	7,9%	92,1%		

(jatkuu)

TAULUKKO 14. (jatkuu)

Rike	Paikkakunta	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Korkea maila	pk-seutu	45,3%	54,7%	2,35	,125
	muu	37,3%	62,7%		
Kiinnipitäminen	pk-seutu	57,0%	43,0%	2,48	,115
	muu	65,2%	34,8%		
Mailasta kiinni pi- täminen	pk-seutu	53,7%	46,3%	5,73	< ,041*
	muu	66,1%	33,9%		
Koukkaaminen	pk-seutu	44,6%	55,4%	2,09	,149
	muu	52,3%	47,7%		
Estäminen	pk-seutu	54,7%	45,3%	4,05	< ,033*
	muu	65,2%	34,8%		
Polvitaklaus	pk-seutu	3,4%	96,6%	,12	,733
	muu	2,7%	97,3%		
Huitominen	pk-seutu	24,2%	75,8%	,28	,598
	muu	21,8%	78,2%		
Keihästäminen	pk-seutu	5,5%	94,5%	3,74	,053
	muu	1,8%	98,2%		
Kampitus	pk-seutu	57,7%	42,3%	1,54	,214
	muu	51,1%	48,9%		
Pään tai niskan alu- eelle kohdistuva taklaus	pk-seutu	2,7%	97,3%	6,066	< ,021*
	muu	0,0%	100%		

10.2.5 Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Jääkiekkoa harrastaneiden katsojien mahdollinen loukkaantuminen jääkiekossa ei vaikuta merkittävästi rikkeiden hyväksymiseen. Ainoastaan rikkeen ”kyynärpäätaklaus” hyväksymisessä on eroja. Ei loukkaantuneet katsojat suhtautuvat siihen loukkaantuneita hyväksyvämmiin. Muissa tapauksissa ei tilastollisesti merkitseviä eroja havaittu. (Taulukko 15).

Taulukko 15. Jääkiekossa loukkaantumisen vaikutus rikkeiden hyväksymiseen.
(loukkaantuneet n = noin 63, ei loukkaantuneet n = noin 321)

Rike	loukkaantunut	Hyväksyy	Ei hyväksy	$\chi^2(1)$	p
Raju laitataklaus	loukkaantunut	47,5%	52,5%	1,61	,205
	ei loukkaantunut	38,8%	61,2%		
Mailan päällä lyöminen	loukkaantunut	0%	100%	2,34	,126
	ei loukkaantunut	3,7%	96,3%		
Ryntäys	loukkaantunut	22,6%	77,4%	1,46	,226
	ei loukkaantunut	30,2%	69,8%		
Selästä taklaaminen	loukkaantunut	1,6%	98,4%	,62	,433
	ei loukkaantunut	3,6%	96,4%		
Leikkaaminen	loukkaantunut	10%	90%	,86	,353
	ei loukkaantunut	14,5%	85,5%		
Poikittainen maila	loukkaantunut	33,9%	66,1%	,17	,683
	ei loukkaantunut	36,6%	63,4%		
Kyynärpää taklaus	loukkaantunut	6,5%	93,5%	5,01	< ,025*
	ei loukkaantunut	17,9%	82,1%		
Nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus	loukkaantunut	49,2%	50,8%	,66	,415
	ei loukkaantunut	43,5%	56,5%		
Päällä iskeminen	loukkaantunut	4,8%	95,2%	1,53	,216
	ei loukkaantunut	9,8%	90,2%		

(jatkuu)

TAULUKKO 14. (jatkuu)

Korkea maila	loukkaantunut	37,7%	62,3%	,24	,628
	ei loukkaantunut	41%	59%		
Kiinnipitäminen	loukkaantunut	58,1%	41,9%	,46	,496
	ei loukkaantunut	62,7%	37,3%		
Mailasta kiinni pi- täminen	loukkaantunut	61,3%	38,7%	,00	,97
	ei loukkaantunut	61%	39%		
Koukkaaminen	loukkaantunut	54,8%	45,2%	,95	,329
	ei loukkaantunut	48%	52%		
Estäminen	loukkaantunut	64,5%	35,5%	,39	,531
	ei loukkaantunut	60,3%	39,7%		
Polvitaklaus	loukkaantunut	0%	100%	2,30	,130
	ei loukkaantunut	3,6%	96,4%		
Huitominen	loukkaantunut	14,5%	85,5%	2,88	,089
	ei loukkaantunut	24,4%	75,6%		
Keihästäminen	loukkaantunut	1,6%	98,4%	,65	,421
	ei loukkaantunut	3,6%	96,4%		
Kampitus	loukkaantunut	61,3%	38,7%	1,68	,195
	ei loukkaantunut	52,3%	47,7%		
Pään tai niskan alu- eelle kohdistuva tak- laus	loukkaantunut	0%	100%	,81	,367
	ei loukkaantunut	1,3%	98,7%		

10.2.6 Jääkiekon pelitaustan vaikutus rikkeiden hyväksymiseen

Tutkimukseen osallistuneiden katsojien pelitausta ei vaikuta merkittävästi rikkeiden hyväksymiseen. Ainoastaan pelitaustaa omaavien katsojien hyväksyvämpi suhtautuminen ”nyrkkitappeluun ja väkivaltaisuuteen” sekä ei pelitaustaa omaavien myönteisempi suhtautuminen ”mailan päällä lyömiseen” on tilastollisesti melkein merkitsevää. Muissa tapauksissa ei tilastollisesti merkitseviä eroja havaittu.

11 POHDINTA

Pohdintaa kirjoitettaessa eletään jääkiekkokauden 2006-2007 huippuhetkiä. Playoff-ottelut ovat alkaneet ja kamppailu sm-liigan mestaruudesta kiihtyy. Mestaruustaistelussa mukana olevien joukkueiden tahtotaso nousee ja ottelut sekä niiden suuri panos herättävät yhä voimakkaampia tunteita niin pelaajissa kuin valmennusjohdossa. Myös median mielenkiinto jääkiekkoa kohtaan kasvaa ja ottelutapahtumia seurataan aktiivisesti sekä televisiossa että lehtien palstoilla. Suurten panosten ottelut nostavat tunteet pintaan myös yleisössä. Oman joukkueen menestyksen saavuttamiseksi katsojat voivat olla valmiita hyväksymään myös koventuneita otteita.

Tutkimuksessa katsojien asenteita tutkittiin kvantitatiivisesti kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeessa käytetyt monivalintakysymykset ovat strukturoituja ja katsojan todellinen mielipide ei siten nouse välttämättä esille. Tutkimukseen saisiikin lisää syvyyttä poimimalla kyselyyn vastanneista pienen joukon, jolle tehtäisiin aihepiiriin liittyvä teemahaastattelu. Keskustelussa voitaisiin saada selville syvällisempiä ajatuksia asenteista jääkiekkoväkivaltaa kohtaan. Ottelutilanteessa kyselyyn vastanneet ovat saattaneet kiinnittää huomionsa hyvin erilaisiin ottelun tapahtumiin. Teemahaastattelun tukena kaikille vastaajille voitaisiin esittää samanlaisia videopätkiä pelissä tapahtuneista rikkeistä. Myös valmiit väittämät ja vastausvaihtoehdot voivat estää todellisten asenteiden esilletuloa. Henkilö voi esimerkiksi pyrkiä vastaamaan tavalla, jonka hän olettaa olevan hyväksytty ja toivottava, vaikka hän henkilökohtaisesti olisikin asiasta eri mieltä. Myös tutkija voi vaikuttaa vastaajaan kysymyksen asettelulla. Tätä tulisi välttää ja kysymykset täytyisi laatia neutraalisti siten, ettei niistä käy ilmi tutkijan oma suhtautuminen tutkittavaan aiheeseen. Toisaalta valmiit väittämät auttavat vastaajaa ottamaan huomioon erilaisia asioita, joita hänelle ei ehkä muuten tulisi lainkaan mieleen.

Sukupuolen vaikutus näkyi vastauksissa selvästi. Kuten tutkimuksen teoriaosuuden perusteella saattoi olettaa, ovat naisten asenteet aggressiivista pelityyliä kohtaan kielteisempiä kuin miesten. Lähes kaikkien summamuuttujien osalta naisten suhtautuminen niihin oli miehiä negatiivisempaa. Tätä ajatusta tukee myös teoriaosuudessa pohdittu sukupuolen vaikutus aggressiivi-

suuteen. Campbellin (1995, 69-71) mukaan naisen aggressiivisuus tarkoittaa itsehillinnän menettämistä. Tämän teorian myötä voidaan naisten ajatella suhtautuvan myös toisten ihmisten, niin miesten kuin naisten, aggressiivisuuteen paheksuvasti. On kuitenkin varsin mielenkiintoista, että naisten vastaukset kahden tutkimuskysymyksen välillä eroavat huomattavasti toisistaan. Kun tarkastellaan asennoitumisen summamuuttujia, miesten asenteet ovat naisiin verrattuna selvästi myönteisempiä. Sen sijaan yksittäisien sääntöjen perusteella tuomittavien rikkeiden kohdalla naiset yllättäen pitävät niitä vähemmän vakavina kuin miehet. Yhdeksästätoista kyselylomakkeessa mainitusta rikkeestä neljäntoista kohdalla naiset hyväksyivät rikkeen miehiä useammin. Tulos on siis ristiriitainen summamuuttujatarkasteluun verrattaessa. Tätä voi selittää se, että mielipideosiossa väittämät ovat deskriptiivisempiä ja antavat näin selvemmän kuvan rikkeen seurauksesta. Sen sijaan yksittäisen rikkeen nimike, kuten ryntäys, leikkaaminen tai keihästämisen, ei välttämättä lajia vähemmän seuranneelle naiselle – tai miehelle, kerro mistä rikkeestä oikeastaan on kysymys. Tuloksista voitaneen päätellä, että kiekkokatsomossa peliä seuraavista naisista suuri osa ei tunne lajin rikkomuksia kovin syvällisesti. Voidaan myös pohtia muuttuvatko miehen ja naisen perinteiset ajattelumallit jääkiekkokatsomossa. Kapeneeko miesten ja naisten välinen ero naisten tullessa seuraamaan fyysistä kamppailua kiekkokaukalossa?

Tutkimuksen tulosten mukaan nuoret alle 30-vuotiaat vastaajat hyväksyvät pelin sisäistä aggressiota enemmän kuin yli 30-vuotiaat. Tämän voidaan ajatella liittyvän nuorten ja nuorten aikuisten tapaan elää hetkessä, ajattelematta sen pidemmälle toiminnan seurauksia. Nuoret etsivät paikkaansa yhteiskunnassa, ja etenkin nuorten miesten maailmaan kuuluu jonkinasteinen voimainkoettelu ja vahva vertailu ikätovereihin. Nuorisokulttuurissa vallinneen myöskin eräänlainen voiman ja kaiken siihen rinnastettavan ihannoiti. Yli 30-vuotiaat sen sijaan ovat usein vakiinnuttaneet elämänsä työn ja perheen muodostamaan yhtälöön, jossa itseluottamus ja oma asema ovat vankistuneet, ja sen myötä suhtautuminen elämän perusarvoihin on nuoruudesta muuttunut. Jääkiekko nähdäänkin enemmän urheiluviihteenä. Vanhemmat vastaajat näkevät jääkiekossa rikkeiden aiheuttamat tapaturmat laajemmassa kontekstissa, jossa seuraukset voivat olennaisesti vaikuttaa esimerkiksi pelaajan perheeseen ja siviilielämään. Myös aikaisempien tutkimusten tulokset tukevat tätä tutkimusta. Niiden mukaan nuorten hyväksyvämpi asenne aggressiiviseen toimintatapaan on yleistä.

Teoriaosuudessa todettiin, että jääkiekkoilijoiden sosiaaliluokalla ei ollut vaikutusta aggressiivisuuteen (Smith 1979, 236). Toisaalta Lehtinen ym. (1987) ovat osoittaneet, että ammattikoulussa opiskelevat A-juniori-ikäiset pelaajat käyttäytyvät aggressiivisemmin ja vihamielisemmin kuin lukiossa opiskelevat pelaajat. Tutkimuksemme osoittaa koulutuksen olevan sukupuolen ja iän ohella merkittävä vastauksiin vaikuttava taustamuuttuja. Tulosten mukaan korkeasti koulutetut suhtautuvat aggressiiviseen peliin penseämmin kuin alemmin koulutetut. Selvimmin ero tuli esiin summamuuttujien ”aggressiiviset taklaukset” sekä ”väkivalta ja aggressiivisuus yleensä” kohdalla, joissa koulutusluokkien ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

Alemmin koulutettu suomalainen saattaakin omaksua esimerkiksi jääkiekon alakulttuurinormiston helpommin kuin korkeammin koulutettu. Kärjistetysti voitaisiin yleistää, että kouluratsastuskisoista löytyy todennäköisemmin korkeasti koulutettu katsoja, kun taas vaikkapa nyrkkeilyottelun katsomossa moni edustaa alempia koulutusasteita. Tähän stereotyyppiseen vertailuun suhteutettuna voidaan alemmin koulutettujen ajatella suhtautuvan myös jääkiekossa esiintyvään voimakkaaseen aggressiivisuuteen hyväksyvämmiin. Korkea koulutus, kuten ikäkin, voi johtaa katsojan suhtautumaan aggressiivisuuteen voimakkaasti sen seurauksia huomioiden. Näin ollen korkeasti koulutetut eivät hyväksy aggressiivisuutta ja väkivaltaa siinä määrin kuin alemmin koulutetut. Päätelmää tukee se, että tuloksissa todennäköisimmin loukkaantumiseen johtavat summamuuttujat nousivat selvimmin esille.

Tuloksista käy ilmi erot eri joukkueiden kannattajien vastauksissa. Pääkaupunkiseudun joukkueiden (HIFK, Jokerit) kannattajat hyväksyvät sääntöjen rajamailla olevan pelityylin huomattavasti helpommin kuin muiden joukkueiden kannattajat. Mailarikkeiden, päähän kohdistuneiden iskujen, taklausten ja yleisen väkivallan summamuuttujien ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Yksittäisten rikkeiden kohdalla esiintyi myös samanlaisia tuloksia. Väkivaltaisten rikkeiden ”poikittainen maila” ja ”nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus” kohdalla on tilastollisesti erittäin merkitsevä ero. Myös seuratun pelin aggressiivisuus vaikuttaa rikkeiden hyväksyntään. Aggressiivisen pelin yhteydessä katsojatkin siis hyväksyvät rikkeitä helpommin. Näiden kahden seikan tarkastelu herättää kysymyksen joukkuekohtaisista alakulttuureista. Esimerkiksi helsinkiläisseura HIFK on perinteisesti mielletty aggressiivista peliä ja väkivaltaakin käyttäväksi joukkueeksi. Kun tällainen ”ronskimpi” linja hyväksytään niin pelaajien, joukkueenjoh-

don kuin kannattajien keskuudessa, on joukkueen pelityylin muuttaminen hyvin hankalaa. Katsojat hurraavat koville taklauksille ja tappeluille ja osoittavat näin suosiotaan joukkuetta kohtaan. Tällainen hyväksyntä puolestaan lisää pelaajissa halua näyttää vastaavia otteita myös seuraavissa peleissä. Pitääkseen yleisön katsomoissa tulevaisuudessakin hankkii seurajohto joukkueen imagolle sopivia pelaajia.

Tulosten mukaan jääkiekkoa pelanneet sekä myös muita kontaktilajeja harrastaneet suhtautuvat aggressiivisiin taklauksiin suopeammin kuin muut vastaajat. Harrastuksissaan törmäyksiä ja rajuakin kontaktia kokeneet ihmiset tietävät, että jääkiekossa tapahtuvien taklausten seuraukset ovat usein pienempiä kuin miltä ne katsomoon näyttävät. Lajia pelaamattomat katsojat saattavat nähdä kentällä taklausta seuraavan komean ilmalennon, jonka oletetaan tarkoittavan vakavaa loukkaantumista. Puhdas ja rajultakin näyttävä taklaus kuitenkin harvoin johtaa loukkaantumiseen. Toisaalta lajille vihkiytyneeltä katsojalta saattaa jäädä näkemättä kovatkin otteet, jotka hän tulkitsee lajin traditioihin kuuluviksi. Tällainen katsoja ei siis välttämättä huomaa lajin ominaispiirteisiin liittyviä ylilyöntejä.

Tutkimukseen osallistuneista noin 15 % piti jääkiekkoa liian väkivaltaisena lajina ja jääkiekko-ottelua liian väkivaltaisena katsottavana alle 10-vuotiaille. Melkein puolet vastaajista oli sitä mieltä, että karsimalla väkivaltaa jääkiekosta pelin seuraaminen olisi miellyttävämpää. Nämä tulokset ovat ristiriidassa tappeluiden viihteellisyyden kanssa. Herää kysymys haluavatko vastaajat antaa kuvan väkivaltaisuuden vastaisuudesta, vaikka oikeasti haluavat nähdä nujakoita?

Tutkimus vastaa hyvin siinä esitettyihin tutkimusongelmiin. Tulosten perusteella katsojat hyväksyivät aggressiivista sääntöjen puitteissa tapahtuvaa peliä, mutta väkivaltaa ei hyväksytty. Vakavimmin yleisö suhtautui päähän tai niskan alueelle kohdistuviin taklauksiin. Kaikista rikkeistä pidettiin hyväksyttävimpinä kiinnipitämistä ja mailasta kiinnipitämistä. Tulos osoittaa, että yleisö ei hyväksy aggressiivista pelitapaa, jossa pelaaja voi todennäköisemmin loukata itsensä vakavasti. Tutkimuksen tulokset voidaan yleistää koskemaan Suomessa liigatason jääkiekkoa paikan päällä seuraaviin ihmisiin.

Tulokset antavat tärkeää tietoa jääkiekon sm-liigalle heidän pohtiessaan ottelutapahtumien kehittämistä. Tulosten perusteella sm-liigassa voidaan suunnitella sääntöjen painotuksien mahdollisia muutoksia ja rangaistusten ankaruutta suhteessa rikkomuksiin.

Myös sm-liigaseurat saavat tuloksista tietoa katsojien toiveista ottelutapahtumaa kohtaan. Liigatasolla jääkiekon pelaaminen on ammattimaista ja seura pyrkii taloudellisesti kannattavaan liiketoimintaan. Yhteistyökumppaneiden ohella katsojat ovat erittäin tärkeä tekijä seuran toiminnan vakavaraisena säilyttämisessä. Katsojia ja heidän mielipiteitään on siis syytä kuunnella, koska heidän joukkueelle tuoma raha on toiminnan säilymisen elinehto.

Kun ne ovat seurajohdon tiedossa, voidaan markkinointia suunnata juuri oikeille osa-alueille.

Tämän tutkimuksen kysely sijoittui kevään 2006 runkosarjan otteluihin. Tulokset olisivat voineet olla toisenlaisia, mikäli kysely olisi tehty kesken kuumimpien mestaruustaisteluiden. Olisikin mielenkiintoista tehdä vastaavanlainen tutkimus niiden joukkueiden kannattajille, jotka ovat mukana taistelussa Suomen mestaruudesta. Kuten tutkimuksen tuloksissa tuli ilmi, voivat eri joukkueiden kannattajat suhtautua jääkiekkoväkivaltaan eri tavoin. Tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudun joukkueiden kannattajat hyväksyvät enemmän aggressiivisuutta ja väkivaltaakin kannattamiensa joukkueiden pelitavoissa verrattuna tutkimuksessa mukana olleiden pääkaupunkiseudun ulkopuolisten joukkueiden kannattajiin. Kun seurakohtaiset erot tulevat esiin jo runkosarjan otteluissa, voisi niiden olettaa korostuvan kauden tärkeimmissä päätösotteluissa.

Tämän tutkimuksen viittekehystä ja tuloksia voisi käyttää pohjana myös jatkotutkimukselle nuorten aggressiivisuudesta. Vertailtaviksi ryhmiksi voitaisiin ottaa jääkiekkoa seuraavat ja jääkiekkoa seuraamattomat nuoret. Vaikuttaako jääkiekon pelaaminen tai seuraaminen nuoren asenteisiin väkivaltaa kohtaan?

Jääkiekko on suurien tunteiden peli ja se nauttii Suomessa erittäin suurta julkisuutta. Lopputulosten lisäksi urheilu-uutisissa näytetään usein yksittäisiä suorituksia pelitilanteista. Perinteisesti koosteisiin on kerätty komeimmat maalit ja torjunnat, mutta myös taklauksista kerätään samanlaista huippusuoritusten listaa. Näillä esiin nostamalla suorituksilla media voi myös

osaltaan olla vaikuttamassa ihmisten asenteisiin jääkiekkoa kohtaan. Esimerkiksi iltapäivälehdet hakevat peleistä dramaattisia tapahtumia, joilla pyrkivät edistämään lehtiensä myyntiä. Lajin suuri julkisuusarvo onkin tuonut keskusteluihin mukaan jopa ministeritason virkamiehet. On kuitenkin syytä muistaa, että lajilla on omat sääntönsä ja rangaistusmahdollisuutensa, eikä kaukalon sisällä tapahtuvia rikkeitä tule ainakaan helposti irrottaa kontekstistaan siviilioikeuden tarkasteltaviksi. Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielenkiintoista tarkastella jääkiekossa esiintyvää väkivaltaa median näkökulmasta, suhtautuuko media jääkiekkoväkivaltaan kielteisesti vai myönteisesti ja kuinka tiedotusvälineet eroavat uutisoinnissa toisistaan. Kuten sanottu, kevään 2007 pudotuspelit näkyvät laajasti kaikissa medioissa. Nähtäväksi jää, kuohuvatko pelaajien tunteet ratkaisuootteluissa ylitse ja mikä joukkue pääsee nauttimaan kuohuvaa mestaruuden kunniaksi.

LÄHTEET

- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY
- Allardt, E. 1983. Sosiologia 1. Neljäs painos. Helsinki: WSOY
- Buss, A. 1990. Aggression. Föredrag vid IX Biennial World Meetings of ISRA, Banff, Canada, 12-17. 1990.
- Campbell, A. 1995. Men, women and aggression. *Psykologia: Tiedepoliitinen aikakausilehti* 30, 1, 69-71. Helsinki: Suomen psykologinen seura.
- Chelladurai, P. 1999. Human resource management in sport and recreation. Champaign: Human Kinetics
- Eskola J, Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Fromm, E. 1973. Tuhoava ihminen. Jyväskylä: Gummerus
- Furman, E. 1987. Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Yliopistopaino
- Goleman, D. 1995. Tunneäly: Lahjakkuuden koko kuva. Keuruu: Otavan kirjapaino
- Heikkilä, T. 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 1999. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Kolmas painos. Helsinki: Edita
- Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita. Minä, me ja muut. Helsinki: WSOY
- Himberg, L. & Lyytinen, H. 1993. *Psykologia* 4. Ihmisen toiminnan neuropsykologia. Porvoo: WSOY
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 6.-8. painos. Helsinki: Tammi
- Honkonen, R. & Suoranta, J. (toim.) 1999. Höntsyä vai tehovalmennusta? Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy
- Keltikangas-Järvinen, L. 1985. Aggressiivinen lapsi. Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö otavan painolaitokset.

- Kinnunen E. 1999. Rangaistava toisen vahingoittaminen urheilussa. Opetusministeriö, kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja, 10/1999. Helsinki: Edita
- Korhonen K. (1986) Urheilutapaturmat. Tutkimus Mikkelin seudulla 1980-1981 tapahtuneiden lääkärinhoitoon johtaneiden urheilutapaturmien yleisyydestä, syistä, ensiavusta ja seurauksista. Kuopion yliopiston julkaisuja. Kuopio.
- Lagerspetz, K. 1977. Aggressio ja sen tutkimus. Helsinki: Tammi.
- Lagerspetz, K. 1998. Naisten aggressio. Helsinki: Tammi.
- Lehtinen, I. & Mustonen, P. & Tapani, P. 1987. Aggressiivisuuden ja väkivallan ilmeneminen jääkiekossa. Liikuntapedagogiikan tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Lehtinen, M & Lintulahti, S. 1992. Aggressiivisuus ja väkivalta jalkapallossa. Liikuntapedagogiikan tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Lehtovaara, M. 1995. Tutkimus ja tutkimuksen tutkimus fenomenologisesta näkökulmasta. Teoksessa J. Niemi (toim.) Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdintoja kasvatustutkimuksen lähtökohdista. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja B: nro 13, 71-90.
- Mikkonen, S. 2001. Urheiluväkivalta ja vahingonkorvaus. Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja, 9. Helsinki. Edita Oyj.
- Mustonen, A. 1991. Aggressio Suomen televisiossa. Helsinki: Yleisradio.
- Ojala, T. & Uutela, A. 1992. Rakentava vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Oskamp, S. 1991. Attitudes and opinions. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1987. Motivaatio: menetelmiä työhalun parantamiseksi. Helsinki: Otava.
- Petryszak, N. 1977. The bio-sociology of "joy in violence". Review of sport and leisure 2, 1-18.
- Piltz, G. & Schilling, G. & Voight, H. 1974. Welchen beitrage vermag die sportpsychologie zur aggressionsforschung zu leisten? Teoksessa Schilling, G. & Piltz, G. A. (toim.) Sportpsychologie-wofur? Basel: Birhäuser verlag.
- Rainio, K. & Helkama, K. 1974. Sosiaalipsykologian oppikirja. Helsinki: WSOY.
- Salmimies, P. 1980. Aggressiivisuudesta urheilussa. Valmennuslehti 5, 1, 40-42.

- Schneider, J & Eizen, D. 1983. The structure of sport and participant violence. *Arena review* 7, 3, 1-16.
- Sinkkonen, J. 1995. *Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä*. Juva: WSOY.
- SM-liiga. 2006. [Viitattu 16.3.2006] Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.sm-liiga.fi/tuomaritoiminta.asp?show=kurinpito>>
- Smith, M. D. 1979. Hockey violence – test of the violent subculture hypothesis. *Social problems* 27, 2, 235 - 247.
- Soininen, M. 1991. *Kasvatustieteellisen evaluaation perusteet. Avoimen korkeakouluopetuksen julkaisuja*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Turku: Pallosalama oy.
- Suomen Jääkiekkoliitto ry. 2006. *Jääkiekon virallinen sääntökirja 2006-2010*. Tampere: Suomen Jääkiekkoliitto ry.
- Telama, R. 1989. *Liikkuvat lapset. Urheilu kasvuympäristönä*. Liikuntatieteellisenseuran julkaisuja n:o 114. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Terry, P. & Jackson J. 1985. The determinants and control of violence in sport. *Quest*, 37,1, 27-37.
- Tornberg, H. 1997. *Aggressio – vuorovaikutuksen suola*. Liminka: Malpana.
- Triandis, H. 1971. *Attitude and attitude change*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Valkonen, T. 1981. *Haastattelu- kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Vaz E. 1976. The culture of young hockey players: some initial observations. Teoksessa Yianikis, A., McIntyre T. D., Merril, M. J., Hart, D. P. *Sport sociology: contemporary themes*. Dubuque: Kendall & Hunt publishing company.
- Vilkko-Riihelä A. 1999. *Psykye: psykologian käsikirja*. Helsinki: WSOY
- Wikipedia. 2006. [Viitattu 15.3.2006] Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Popularsports.PNG>>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksessa käytetty kyselylomake.

ASENNETUTKIMUS JÄÄKIEKON AGGRESSIIVISUUDESTA JA VÄKIVALLASTA

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää katsojien mielipiteitä jääkiekon aggressiivisuudesta ja väkivallasta, sekä niiden yhteyttä pelin seuraamisen motiiveihin. Tutkimus tehdään Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitokselle ja yhteistyössä jääkiekon SM-liigan kanssa. Vastauksenne ovat ehdottoman luottamuksellisia. Mikko Voutilainen (liik.yo) ja Antti-Jussi Sivenius (liik.yo.)

Aggressiivisuudella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan jääkiekkoon kuuluvaa tai sääntöjen rajamailla tapahtuvaa fyysistä ja energistä peliä. Väkivaltaisuutta ovat erittäin selvät jäähynarvoiset rikkeet pelaajia kohtaan ja vastapelaajan tahallinen vahingoittaminen tai sen yritys.

Ympyröi oikea vaihtoehto tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

- 1) Sukupuoli 1 Mies 2 Nainen
- 2) Syntymävuosi 19_____
- 3) Koulutus 1 Peruskoulu tai kansakoulu 2 Keskikoulu 3 Ylioppilas 4 Ammatillinen koulu
5 Ammatillinen kurssi 6 Korkeakoulututkinto 7 Joku muu, mikä _____
8 Tutkinnon suorittaminen kesken, mikä tutkinto? _____
- 4) Kannattamani SM-liiga joukkue? _____
- 5) Oletko pelannut jääkiekkoa kilpatasolla? 1 Kyllä 2 En
- jos kyllä, millä sarjatasolla viimeksi aikuisissa tai junioreissa (Esim. A - junioreiden I-Div.) _____
- 6) Oletko pelannut jotain muuta joukkuelajia kilpatasolla? 1 Kyllä 2 En
- jos kyllä, mitä? _____

Jos et ole harrastanut joukkuelajeja siirry kysymykseen 8.

- 7) Oletko joskus loukkaantunut ”rajun” pelin seurauksena niin, että se on vaatinut lääkärillä käyntiä?
 - a) Jääkiekossa 1 Kyllä 2 En
 - b) Jossain muussa lajissa 1 Kyllä 2 En
- 8) Kuinka monta kertaa olet seurannut SM-liiga jääkiekkoa TV:sta tai paikan päällä tällä kaudella?
 - 1) 2 tai vähemmän 2) 3-5 3) 6-10 4) 11-15 5) yli 15

Jos vastaat kyselyyn muualla kuin ottelussa, siirry kysymykseen 11.

9) Peli mitä olen seuraamassa? _____

10) Onko tähän asti näkemäsi peli ollut mielestäsi aggressiivista.

1 Ei lainkaan 2 Melko aggressiivista 3 Väkivaltaista 4 Peli ei ole vielä alkanut

11) Kysely täytetty. 1 Jäähallilla a) Ennen peliä b) 1. erätauolla c) 2. erätauolla d) Pelin jälkeen

2 Jossain muualla

Ympyröi seuraavista väittämistä omaa käsitystäsi lähimpänä oleva vaihtoehto.

1 = Täysin samaa mieltä 2 = Melko samaa mieltä 3 = Melko eri mieltä 4 = Täysin eri mieltä E = En osaa sanoa

1) Aggressiivinen peli on viihdyttävämpää kuin ns. taitokiekko	1	2	3	4	E
2) Tulen katsomaan jääkiekkoa sen aggressiivisuuden vuoksi	1	2	3	4	E
3) Mailalla koukkiminen ja huitominen kuuluvat aggressiiviseen pelityyliin	1	2	3	4	E
4) On hyväksyttävää lyödä käsille läpiajooon karannutta pelaajaa	1	2	3	4	E
5) Tietyissä tilanteissa väkivaltainen peli kuuluu jääkiekkoon	1	2	3	4	E
6) Jääkiekko on liian väkivaltaista	1	2	3	4	E
7) Karsimalla väkivaltaa jääkiekosta pelin seuraaminen olisi miellyttävämpää	1	2	3	4	E
8) Lievästäkin kiinnipitämisestä tulisi aina rangaista	1	2	3	4	E
9) SM-liiga ottelut ovat liian väkivaltaista katsottavaa alle 10-vuotiaille	1	2	3	4	E
10) Taklaustilanteessa taklaajan tarkoitus on vahingoittaa vastapelaajaa	1	2	3	4	E
11) Alivoimalla on hyväksyttävää estää kiekotonta pelaajaa	1	2	3	4	E
12) Kahvaaminen on hyväksyttävää, jos oma joukkue hyötyy siitä.....	1	2	3	4	E
13) Tappelut jääkiekko-ottelussa ovat hyvää viihdettä	1	2	3	4	E
14) Huonotasoinen peli voi kovien taklauksien ansiosta olla mielenkiintoinen	1	2	3	4	E
15) Poikittaisen mailan käyttö on hyväksyttävää oman maalin edustalla	1	2	3	4	E
16) Vihastun enemmän kannattamani joukkueen pelaajaan kohdistuneesta ”rumasta” taklauksesta kuin vierasjoukkueen pelaajaan kohdistuneesta taklauksesta	1	2	3	4	E
17) Hyväksyn, että pelaaja turvautuu väkivaltaan estääkseen maalinteon	1	2	3	4	E
18) Selkään kohdistunut taklaus on hyväksyttävä, mikäli taklattava on tarkoituksellisesti kääntänyt taklaajalle selän	1	2	3	4	E
19) Pelaajien välinen sanallinen uhkailu on hyväksyttävää	1	2	3	4	E
20) Kannattamani joukkueen sääntöjen vastaiset otteet ovat hyväksyttävämpiä kuin vierasjoukkueen.....	1	2	3	4	E
21) Hyväksyn mailasta kiinnipitämisen, jos se mahdollisesti estää maalin synnyn	1	2	3	4	E
22) Tuomareiden tulisi antaa pelaajien tapella ja mennä väliin vasta, kun toinen on häviöllä	1	2	3	4	E
23) Sääntöjen mukainen taklaus on hyväksyttävä, vaikka taklattu pelaaja loukkaantuu	1	2	3	4	E
24) Jääkiekko olisi tylsempää katsottavaa ilman tappeluita ja nujakoita	1	2	3	4	E

Kuinka reagoit aggressiivisessa tai väkivaltaisessa tilanteessa?

25) Tappiotilanteessa kannustan joukkuetta väkivaltaiseen peliin	1	2	3	4	E
26) Ärsynnyn selvästä kiinnipitamisestä	1	2	3	4	E
27) Annan aplodit rajusta laitataklauksesta	1	2	3	4	E
28) Estämiset rikkovat hyökkäyspelejä ja saavat minut hermostumaan	1	2	3	4	E
29) Kannatan voimakasta mailankäyttöä puolustajalta maalinedustapelissä	1	2	3	4	E
30) Taklaukset ja tappelut nostavat omaa vireystilaani	1	2	3	4	E
31) Nautin kovaotteisesta pelistä	1	2	3	4	E
32) Loukkaantumisen aiheuttava korkea maila saa minut ”buuaamaan”, vaikka rikkeen tekijä olisi kannattamani joukkueen pelaaja	1	2	3	4	E

Kentällä on sattunut kyynärpäätaklaus, jonka seurauksena taklattu pelaaja makaa jään pinnassa.

Miten reagoit tilanteeseen? Ympyröi kyllä tai ei.

1) Säikähdän tilanteessa (kävikö pahasti)	1	Kyllä	2	Ei
2) Vihastun taklaajalle.....	1	Kyllä	2	Ei
3) Tunnen myötätuntoa taklattua pelaajaa kohtaan	1	Kyllä	2	Ei
4) ”Ei tämmöistä peliä mielellään katso”	1	Kyllä	2	Ei
5) Innostun entistä enemmän rajusta pelistä.....	1	Kyllä	2	Ei
6) Tunnen ärtymystä tuomarilinjaa kohtaan	1	Kyllä	2	Ei
7) Joku muu reaktio, mikä?_____				

Kuinka tärkeinä pidät seuraavia osa-alueita seuratessasi jääkiekkopeliä?

	Ei lainkaan tärkeää	Vähän tärkeää	Tärkeää	Hyvin tärkeää
1) Taitavat yksilösuoritukset	1	2	3	4
2) Aggressiivinen taklauspelejä	1	2	3	4
3) Maalirikas peli.....	1	2	3	4
4) Kannattamani joukkueen voitto	1	2	3	4
5) Pelin vauhdikkuus	1	2	3	4
6) Tasainen ja jännittävä peli	1	2	3	4
7) Joukkueen hieno yhteispeli	1	2	3	4
8) Loppuun asti yritteliäs ja uhrautuva peli	1	2	3	4

Millainen on mielestäsi huono jääkiekkopeli?

Vastaa muutamalla sanalla.

Kuinka vakavina pidät seuraavia sääntörikkomuksia?

1 = Täysin hyväksyttävää

2 = Lievä rikkomus, mutta hyväksyn peliin kuuluvaksi

3 = Melko vakavaa. Ei hyväksyttävää.

4 = Erittäin vakavaa. Pitäisi karsia kokonaan pois

E= En osaa sanoa

	Täysin hyväksyttävää	Lievä rikkomus, hyväksyn	Melko vakavaa	Erittäin vakavaa	En osaa sanoa
Raju laitataklaus	1	2	3	4	E
Mailan päällä lyöminen	1	2	3	4	E
Ryntäys	1	2	3	4	E
Selästä taklaaminen	1	2	3	4	E
Leikkaaminen (heittäytyminen vastustajan polviin)	1	2	3	4	E
Poikittainen maila	1	2	3	4	E
Kyynärpää taklaus	1	2	3	4	E
Nyrkkitappelu tai väkivaltaisuus	1	2	3	4	E
Päällä iskeminen	1	2	3	4	E
Korkea maila	1	2	3	4	E
Kiinnipitäminen	1	2	3	4	E
Mailasta kiinni pitäminen	1	2	3	4	E
Koukkaaminen	1	2	3	4	E
Estäminen	1	2	3	4	E
Polvitaklaus	1	2	3	4	E
Huitominen	1	2	3	4	E
Keihästämisen (vastustajan iskeminen lavan kärjellä) ...	1	2	3	4	E
Kampitus	1	2	3	4	E
Pään tai niskan alueelle kohdistuva taklaus	1	2	3	4	E

Vastaajien kesken arvomme kolme kpl playoff - ottelulippuja kahdelle hengelle valitsemallasi pelipaikkakunnalla.

Jos haluat osallistua arvontaan, täytä yhteystiedot:

Nimi _____

Puh.nro. _____

Kiitos vastauksista!